ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ ΤΟΥ ΓΕΝΙΚΟΥ ΕΙΣΑΓΓΕΛΕΑ
PRIIT PIKAMÄE
της 11ης Μαρτίου 2020 [1]

Υπόθεση C-231/19

Blackrock Investment Management (UK) Limited
κατά
Commissioners for Her Majesty's Revenue and Customs

{αίτηση του Upper Tribunal (Tax and Chancery Chamber)
[εφετείου διοικητικών διαφορών (τμήμα φορολογίας και κτηματολογίου), Ηνωμένο Βασίλειο]
για την έκδοση προδικαστικής αποφάσεως}

«Προδικαστική παραπομπή – Φόρος προστιθέμενης αξίας (ΦΠΑ) –Οδηγία 2006/112/ΕΚ – Άρθρο 135, παράγραφος 1, στοιχείο ζ' – Απαλλαγές της διαχείρισης αμοιβαίων κεφαλαίων – Παροχή συνόλου υπηρεσιών μέσω πλατφόρμας λογισμικού – Ενιαία παροχή – Εταιρία διαχείρισης – Μειοψηφικό μερίδιο αμοιβαίων κεφαλαίων»

1. Το σύστημα του φόρου προστιθέμενης αξίας (ΦΠΑ) εξετάζεται εκ νέου υπό το πρίσμα των νέων τεχνολογιών. Αυτή τη φορά, πρόκειται για προγράμματα τεχνητής νοημοσύνης σχετικά με επενδύσεις στο πλαίσιο διαφόρων ειδών επενδυτικών κεφαλαίων.

2. Η διαχείριση αμοιβαίων κεφαλαίων (στο εξής: ΑΚ) απαλλάσσεται ρητώς, δυνάμει του άρθρου 135, παράγραφος 1, στοιχείο ζ', της οδηγίας 2006/112/ΕΚ του Συμβουλίου, της 28ης Νοεμβρίου 2006, σχετικά με το κοινό σύστημα φόρου προστιθέμενης αξίας [2]. Αντιθέτως, η διαχείριση κεφαλαίων που δεν είναι ΑΚ (στο εξής: άλλα κεφάλαια) υπόκειται στον εν λόγω φόρο.

3. Η εταιρία BlackRock Investment Management (UK) Ltd (στο εξής: BlackRock) διαχειρίζεται τόσο ΑΚ όσο και άλλα κεφάλαια. Προς τούτο, χρησιμοποιεί τις υπηρεσίες της BlackRock Financial Management Inc (στο εξής: BFMI), εταιρίας εγκατεστημένης στις ΗΠΑ και μέλος του ίδιου ομίλου με την BlackRock. Η BFMI διαχειρίζεται μια πλατφόρμα λογισμικού με την ονομασία Aladdin (στο εξής: Aladdin) η οποία παρέχει ευρύ φάσμα υπηρεσιών διαχείρισης επενδύσεων, όπως η ανάλυση των αγορών, ο έλεγχος των αποδόσεων, η εκτίμηση των κινδύνων, ο έλεγχος της τήρησης της νομοθεσίας και η διενέργεια των οικονομικών πράξεων. Δεδομένου ότι η BFMI είναι εταιρία αμερικανικού δικαίου, η BlackRock υποχρεούται, στο πλαίσιο του μηχανισμού αντιστροφής της επιβάρυνσης [3], να καταβάλλει η ίδια τον ΦΠΑ για τις υπηρεσίες που παρέχονται από την BFMI.

1 Γλώσσα του πρωτοτύπου: η γαλλική.

2 ΕΕ 2006, L 347, σ. 1.

3 Στο πλαίσιο του εν λόγω μηχανισμού, ο ΦΠΑ καταβάλλεται στην εφορία όχι από τον πάροχο, αλλά από τον αποδέκτη της υπηρεσίας βάσει του συντελεστή που ισχύει στον τόπο εγκατάστασής του.

4. Η διαφορά της κύριας δίκης ανέκυψε μεταξύ της BlackRock και των Commissioners for Her Majesty's Revenue and Customs (φορολογικής και τελωνειακής αρχής, Ηνωμένο Βασίλειο, στο εξής: φορολογική αρχή) σχετικά με τη χορήγηση της απαλλαγής που προβλέπεται στο άρθρο 135, παράγραφος 1, στοιχείο ζ', της οδηγίας 2006/112. Στο μέτρο που η BFMI παρέχει υπηρεσίες διαχείρισης μέσω της Aladdin, χωρίς διαφοροποίηση των ΑΚ και των άλλων κεφαλαίων, τίθεται το ζήτημα ποιο είναι το φορολογικό καθεστώς που διέπει τις εν λόγω υπηρεσίες, λαμβανομένης υπόψη της απαλλαγής αυτής.

5. Το αιτούν δικαστήριο, το Upper Tribunal (Tax and Chancery Chamber) [εφετείο διοικητικών διαφορών (τμήμα φορολογίας και κτηματολογίου) Ηνωμένο Βασίλειο], ερωτά το Δικαστήριο αν και υπό ποιες προϋποθέσεις η εν λόγω απαλλαγή πρέπει να χορηγηθεί λαμβανομένων υπόψη των ιδιαίτερων εν προκειμένω περιστάσεων, δηλαδή της παροχής υπηρεσιών διαχείρισης για όλα τα είδη κεφαλαίων, μέσω ενιαίας πλατφόρμας λογισμικού.

I. Το νομικό πλαίσιο

Α. Η ρύθμιση της Ένωσης

6. Κατά το άρθρο 2, παράγραφος 1, στοιχείο γ', της οδηγίας 2006/112, στον ΦΠΑ υπόκεινται «οι παροχές υπηρεσιών, που πραγματοποιούνται εξ επαχθούς αιτίας στο έδαφος ενός κράτους μέλους από υποκείμενο στον φόρο που ενεργεί με την ιδιότητά του αυτή».

7. Το άρθρο 132, παράγραφος 1, στοιχείο στ', της οδηγίας αυτής έχει ως εξής:

«Τα κράτη μέλη απαλλάσσουν τις ακόλουθες πράξεις:

[…]

στ) τις παροχές υπηρεσιών οι οποίες πραγματοποιούνται από ανεξάρτητες ενώσεις προσώπων, που ασκούν δραστηριότητα απαλλασσόμενη του φόρου ή για την οποία τα πρόσωπα αυτά δεν έχουν την ιδιότητα του υποκείμενου στον φόρο, με σκοπό την παροχή στα μέλη τους των άμεσα αναγκαίων υπηρεσιών για την άσκηση της δραστηριότητας αυτής, εφόσον οι ενώσεις αυτές απαιτούν από τα μέλη τους μόνο την είσπραξη του επακριβώς αναλογούντος σε αυτά μέρους των κοινών δαπανών που έχουν αναληφθεί, με τον όρο ότι η απαλλαγή αυτή δεν δημιουργεί κίνδυνο στρεβλώσεων των όρων του ανταγωνισμού».

8. Κατά το άρθρο 135, παράγραφος 1, στοιχείο ζ', της εν λόγω οδηγίας:

«Τα κράτη μέλη απαλλάσσουν τις ακόλουθες πράξεις:

[…]

ζ) τη διαχείριση των [ΑΚ], όπως ορίζονται από τα κράτη μέλη».

9. Το άρθρο 135, παράγραφος 1, στοιχείο ζ', της οδηγίας 2006/112, η οποία κατήργησε και αντικατέστησε, από 1ης Ιανουαρίου 2007, την έκτη οδηγία 77/388/ΕΟΚ του Συμβουλίου, της 17ης Μαΐου 1977, περί εναρμονίσεως των νομοθεσιών των κρατών μελών, των σχετικών με τους φόρους κύκλου εργασιών – Κοινό σύστημα φόρου προστιθεμένης αξίας: ομοιόμορφη φορολογική βάση (ΕΕ ειδ. έκδ. 09/001, σ. 49, στο εξής: έκτη οδηγία), έχει διατύπωση, κατ' ουσίαν, πανομοιότυπη με

αυτήν του άρθρου 13, Β, στοιχείο δ', σημείο 6, της έκτης οδηγίας[4].

10. Δυνάμει του άρθρου 194 της οδηγίας 2006/112, όταν ο πάροχος υπηρεσιών δεν είναι εγκατεστημένος στο κράτος μέλος στο οποίο οφείλεται ο ΦΠΑ, τα κράτη μέλη έχουν τη δυνατότητα να προβλέπουν την εφαρμογή του μηχανισμού αντιστροφής της επιβάρυνσης.

Β. Η ρύθμιση του Ηνωμένου Βασιλείου

11. Το άρθρο 31, παράγραφος 1, του Value Added Tax Act 1994 (νόμου του 1994 περί του ΦΠΑ) προβλέπει, μεταξύ άλλων:

«Οι παραδόσεις αγαθών και οι παροχές υπηρεσιών απαλλάσσονται αν εμπίπτουν σε μία από τις κατηγορίες που τώρα απαριθμούνται στο παράρτημα 9 […].»

12. Το παράρτημα 9 του εν λόγω νόμου αναφέρει, στο σημείο 9 της ενότητας 5, «τη διαχείριση» συγκεκριμένων οργανισμών επενδύσεων και ειδών κεφαλαίων. Πρόκειται για τους οργανισμούς και τα κεφάλαια που, στο Ηνωμένο Βασίλειο, θεωρούνται ως ΑΚ.

ΙΙ. Η διαφορά της κύριας δίκης και το προδικαστικό ερώτημα

13. Η BFMI, εταιρία του ίδιου ομίλου εγκατεστημένη στις ΗΠΑ, παρέχει υπηρεσίες στην BlackRock. Η BlackRock χρησιμοποιεί τις υπηρεσίες αυτές στο πλαίσιο της διαχείρισης τόσο των ΑΚ όσο και των άλλων κεφαλαίων. Κατ' εφαρμογήν του μηχανισμού αντιστροφής της επιβάρυνσης, η BlackRock είναι εκείνος που καταβάλλει τον ΦΠΑ που η BFMI οφείλει για τις υπηρεσίες τις οποίες η εν λόγω εταιρία παρέσχε στην BlackRock.

14. Στις 2 Μαΐου 2012, η BlackRock ζήτησε από την φορολογική αρχή προκριματική γνωμοδότηση σχετικά με το αν οι αποδέκτες των υπηρεσιών της Aladdin μπορούν, στο πλαίσιο της διαχείρισης ΑΚ, να απαλλαγούν από τον ΦΠΑ.

15. Στις 24 Ιουλίου 2013, η BlackRock υπέβαλε αίτηση επιστροφής του ΦΠΑ για το χρονικό διάστημα από 1ης Ιανουαρίου 2010 έως 3 Μαρτίου 2013.

16. Με έγγραφο της 30ής Αυγούστου 2013, η φορολογική αρχή απέρριψε την αίτηση απαλλαγής καθώς και την αίτηση επιστροφής του ΦΠΑ.

17. Η BlackRock άσκησε προσφυγή ενώπιον του First-tier Tribunal (Tax Chamber) [πρωτοδικείο διοικητικών διαφορών (φορολογικό τμήμα), Ηνωμένο Βασίλειο], το οποίο, με απόφαση της 15ης Αυγούστου 2017, την απέρριψε. Το εν λόγω δικαστήριο έκρινε, μεταξύ άλλων, ότι οι υπηρεσίες που παρέχει η Aladdin συνιστούν υπηρεσίες «διαχείρισης» οι οποίες εμπίπτουν στις απαλλαγές του άρθρου 135, παράγραφος 1, στοιχείο ζ', της οδηγίας 2006/112. Ωστόσο, δεν είναι δυνατή η επιβολή ποσού ΦΠΑ αναλογικά με τις υπηρεσίες που η BFMI παρέσχε μόνον υπέρ των άλλων κεφαλαίων, δεδομένου ότι οι υπηρεσίες αυτές παρασχέθηκαν κατά τρόπο ενιαίο τόσο για τα ΑΚ όσο και για τα άλλα κεφάλαια. Δεδομένου ότι τα άλλα κεφάλαια αντιστοιχούν στην πλειονότητα των κεφαλαίων που διαχειρίζεται η BlackRock, όσον αφορά τόσο τον αριθμό τους όσο και την αξία τους, πρέπει να εφαρμοστεί ενιαίος συντελεστής στα άλλα κεφάλαια και στα ΑΚ. Υπό τις συνθήκες αυτές, η εν λόγω εταιρία άσκησε έφεση κατά της απόφασης αυτής ενώπιον του αιτούντος δικαστηρίου.

4 Το Δικαστήριο έχει επισημάνει ότι, «[δ]εδομένου ότι οι κρίσιμες διατάξεις της οδηγίας 2006/112 έχουν περιεχόμενο κατ' ουσίαν πανομοιότυπο προς εκείνο των κρίσιμων διατάξεων της έκτης οδηγίας 77/388, η νομολογία του Δικαστηρίου επί της τελευταίας αυτής οδηγίας ισχύει και για την οδηγία 2006/112» (απόφαση της 10ης Απριλίου 2019, PSM «K», C-214/18, EU:C:2019:301, σκέψη 37).

18. Κατά το αιτούν δικαστήριο, ορισμένα πραγματικά στοιχεία δεν αμφισβητούνται. Συγκεκριμένα, το εν λόγω δικαστήριο επισημαίνει, πρώτον, ότι, στην BlackRock, τα επιφορτισμένα με τη διαχείριση των κεφαλαίων πρόσωπα είναι οι διαχειριστές χαρτοφυλακίων. Η διαχείριση επενδύσεων ακολουθεί κύκλο αναλύσεων, λήψης αποφάσεων, διενέργειας οικονομικών πράξεων και μεταγενέστερων διακανονισμών και συμφωνιών. Δεύτερον, οι υπηρεσίες διαχείρισης κεφαλαίων της BlackRock παρέχονται μέσω της Aladdin, δηλαδή πλατφόρμας η οποία περιλαμβάνει συνδυασμό μηχανογραφικού εξοπλισμού, λογισμικών και ανθρώπινου δυναμικού. Περαιτέρω, οι λειτουργίες της Aladdin καλύπτουν το σύνολο του κύκλου επενδύσεων. Κατά κανόνα, η Aladdin παρέχει στους διαχειριστές χαρτοφυλακίων αναλύσεις και ελέγχους απόδοσης και κινδύνων προκείμενου να τους βοηθά κατά τη λήψη επενδυτικών αποφάσεων, επιβλέπει την τήρηση της νομοθεσίας και παρέχει στους διαχειριστές χαρτοφυλακίων της BlackRock τη δυνατότητα να εφαρμόζουν τις αποφάσεις που αφορούν τις οικονομικές πράξεις. Τρίτον, η BlackRock διαχειρίζεται τόσο ΑΚ όσο και άλλα κεφάλαια και χρησιμοποιεί τις διαχειριστικές υπηρεσίες της Aladdin για να διαχειριστεί όλα τα κεφάλαια αυτά. Τέταρτον, η πλειονότητα των κεφαλαίων σχετικά με τα οποία η BlackRock παρέχει υπηρεσίες διαχείρισης αντιστοιχεί σε άλλα κεφάλαια, τόσο ως προς τον αριθμό των κεφαλαίων όσο και ως προς την αξία των υπό διαχείριση περιουσιακών στοιχείων. Πέμπτον, η BFMI παρέχει υπηρεσίες διαχείρισης σε διαχειριστές κεφαλαίων άλλους από την BlackRock, ορισμένοι από τους οποίους διαχειρίζονται κυρίως ΑΚ.

19. Το αιτούν δικαστήριο επισημαίνει ότι το ζήτημα που τίθεται είναι αν το άρθρο 135, παράγραφος 1, στοιχείο ζ', της οδηγίας 2006/112 επιτρέπει τον κατ' αναλογία επιμερισμό της αντιπαροχής μιας ενιαίας παροχής βάσει της χρήσης για την οποία προορίζεται η παροχή αυτή. Συναφώς, δύο αντίθετες απόψεις υποστηρίχθηκαν ενώπιον του εν λόγω δικαστηρίου. Ενώ η φορολογική αρχή υποστηρίζει ότι το σύνολο των υπηρεσιών της Aladdin προς την BlackRock επιβαρύνεται με ΦΠΑ καθόσον η εταιρία αυτή διαχειρίζεται κυρίως άλλα κεφάλαια, η εν λόγω εταιρία υποστηρίζει ότι η εκ μέρους της χρήση της Aladdin πρέπει, εν πάση περιπτώσει, να απαλλάσσεται όσον αφορά τις υπηρεσίες που παρέχονται ως προς τα ΑΚ, δεδομένου ότι το ποσοστό των κεφαλαίων αυτών στο συνολικό ποσό των υπό διαχείριση κεφαλαίων καθιστά δυνατή την εκτίμηση της αξίας τους.

20. Συναφώς, στην απόφασή του της 4ης Μαΐου 2017, Επιτροπή κατά Λουξεμβούργου[5], όσον αφορά την κατά το άρθρο 132, παράγραφος 1, στοιχείο στ', της οδηγίας 2006/112 απαλλαγή, το Δικαστήριο δέχθηκε, κατ' αρχήν, τον κατ' αναλογία επιμερισμό βάσει της χρήσης για την οποία προορίζεται η ίδια παροχή υπηρεσιών, δηλαδή ανάλογα με το αν αυτή αφορά στοιχεία που απαλλάσσονται ή στοιχεία υποκείμενα στον ΦΠΑ. Επομένως, τίθεται, λογικά, το ζήτημα αν ο επιμερισμός αυτός ισχύει επίσης στο πλαίσιο άλλων απαλλαγών, όπως αυτές του άρθρου 135, παράγραφος 1, στοιχείο ζ', της οδηγίας αυτής. Εντούτοις, το αιτούν δικαστήριο έχει την άποψη ότι η απόφαση αυτή δεν παρέχει σαφείς ενδείξεις για την έκβαση της υπό κρίση υπόθεσης, στον βαθμό που ο κατ' αναλογία επιμερισμός συγκρινόμενος με την απαλλαγή του επιμερισμού του κόστους φαίνεται να στηρίζεται σε πρακτικής φύσης λόγους και όχι σε εκτιμήσεις επί της αρχής ή τελολογικής φύσης.

21. Συγκεκριμένα, το αιτούν δικαστήριο εκτιμά ότι, στο πλαίσιο της εφαρμογής του άρθρου 135, παράγραφος 1, στοιχείο ζ', της οδηγίας 2006/112, η προσέγγιση που επιτρέπει τον κατ' αναλογία επιμερισμό της αντιπαροχής μιας ενιαίας παροχής υπηρεσιών διαχείρισης, μεταξύ των υπηρεσιών που προορίζονται για τη διαχείριση ΑΚ και εκείνων που προορίζονται για τη διαχείριση άλλων κεφαλαίων, θα μπορούσε ενδεχομένως να γίνει δεκτή. Εντούτοις, το αιτούν δικαστήριο διερωτάται ως προς τη σχέση μεταξύ της εν λόγω προσέγγισης και της λύσης κατά την οποία η ενιαία παράδοση αγαθών ή παροχή υπηρεσιών πρέπει να φορολογείται βάσει της προέχουσας ή κύριας χρήσης για την οποία προορίζεται.

5 C-274/15, EU:C:2017:333.

22. Συνεπώς, το αιτούν δικαστήριο θεωρεί ότι, σε περιστάσεις όπου παρέχονται υπηρεσίες διαχείρισης τόσο ΑΚ όσο και άλλων κεφαλαίων, δεν μπορεί να διαπιστώσει με βεβαιότητα ποια είναι η αναγκαία για τη λύση της διαφοράς ορθή ερμηνεία του άρθρου 135, παράγραφος 1, στοιχείο ζ′, της οδηγίας 2006/112.

23. Στο πλαίσιο αυτό, το Upper Tribunal (Tax and Chancery Chamber) [εφετείο διοικητικών διαφορών (τμήμα φορολογίας και κτηματολογίου)] αποφάσισε να αναστείλει την ενώπιόν του διαδικασία και να θέσει στο Δικαστήριο το ακόλουθο προδικαστικό ερώτημα:

«Κατά την ορθή ερμηνεία του άρθρου 135, παράγραφος 1, στοιχείο ζ′, της [οδηγίας 2006/112] όταν τρίτος πάροχος υπηρεσιών προβαίνει σε μια ενιαία παροχή υπηρεσιών διαχείρισης κατά την έννοια του εν λόγω άρθρου προς έναν διαχειριστή κεφαλαίων, ο οποίος τη χρησιμοποιεί τόσο για τη διαχείριση [ΑΚ] όσο και για τη διαχείριση [άλλων κεφαλαίων]:

α) πρέπει η εν λόγω ενιαία παροχή να υπόκειται σε ενιαίο φορολογικό συντελεστή, και εάν ναι, πώς πρέπει να καθοριστεί αυτός ο ενιαίος συντελεστής; ή

β) πρέπει η αντιπαροχή για την εν λόγω ενιαία παροχή να κατανέμεται βάσει της χρήσης για την οποία προορίζονται οι υπηρεσίες διαχείρισης (για παράδειγμα ανάλογα με το ύψος των υπό διαχείριση κεφαλαίων στα ΑΚ και στα άλλα κεφάλαια), ώστε μέρος της ενιαίας παροχής να αντιμετωπίζεται ως απαλλασσόμενο και μέρος της ως υποκείμενο στον φόρο;»

III. Η διαδικασία ενώπιον του Δικαστηρίου

24. Η BlackRock, η Κυβέρνηση του Ηνωμένου Βασιλείου καθώς και η Ευρωπαϊκή Επιτροπή κατέθεσαν γραπτές παρατηρήσεις.

25. Κατά την επ' ακροατηρίου συζήτηση η οποία διεξήχθη στις 18 Δεκεμβρίου 2019, ανέπτυξαν προφορικώς τις παρατηρήσεις τους η BlackRock, η Κυβέρνηση του Ηνωμένου Βασιλείου καθώς και η Επιτροπή.

IV. Ανάλυση

26. Με το προδικαστικό ερώτημα, το αιτούν δικαστήριο ζητεί, κατ' ουσίαν, να διευκρινιστεί αν και με ποιον τρόπο υπηρεσίες που παρασχέθηκαν από τρίτο πάροχο σε διαχειριστή κεφαλαίων μπορούν να τύχουν απαλλαγής δυνάμει του άρθρου 135, παράγραφος 1, στοιχείο ζ, της οδηγίας 2006/112 στην περίπτωση που οι υπηρεσίες αυτές προορίζονται να χρησιμοποιηθούν για τη διαχείριση, ταυτοχρόνως, ΑΚ και άλλων κεφαλαίων.

27. Ειδικότερα, το εν λόγω δικαστήριο διερωτάται αν η βάση επιβολής του φόρου για την παροχή αυτή μπορεί να επιμεριστεί ανάλογα με την αξία των περιουσιακών στοιχείων των κεφαλαίων. Συγκεκριμένα, από την απόφαση περί παραπομπής προκύπτει ότι, στην υπόθεση της κύριας δίκης, οι επίμαχες υπηρεσίες παρέχονται τόσο για ΑΚ, των οποίων η διαχείριση τυγχάνει κατ' αρχήν απαλλαγής, όσο και για άλλα κεφάλαια, των οποίων η διαχείριση υπόκειται στον ΦΠΑ. Ακριβώς αυτή η διττή χρήση για την οποία προορίζεται μια ενιαία παροχή αποτελεί την αιτία του προβλήματος εν προκειμένω. Η λύση του σημαίνει ότι πρέπει να διευκρινιστεί αν η βάση επιβολής του φόρου[6] πρέπει να οριστεί μόνο στην τιμή των υπηρεσιών που η Aladdin παρέχει για τη διαχείριση άλλων κεφαλαίων.

6 Όσον αφορά τον προσδιορισμό της «βάσης επιβολής» του οφειλόμενου ΦΠΑ, από το άρθρο 73 και το άρθρο 78, στοιχείο α′, της οδηγίας 2006/112 προκύπτει ότι η βάση επιβολής του φόρου, για παροχή υπηρεσιών, περιλαμβάνει, εξαιρουμένου του ΦΠΑ αυτού καθεαυτόν, οτιδήποτε αποτελεί την αντιπαροχή την οποία έλαβε ή πρόκειται να λάβει ο πάροχος της επίμαχης υπηρεσίας από τον αποδέκτη ή τρίτο πρόσωπο.

28. Μολονότι η νομολογία που αφορά την απαλλαγή των πράξεων διαχείρισης επενδυτικών κεφαλαίων, κατ' εφαρμογήν του άρθρου 135, παράγραφος 1, στοιχείο ζ', της οδηγίας 2006/112, είναι πλούσια [7], εντούτοις, εξ όσων γνωρίζω, ουδεμία απόφαση του Δικαστηρίου αφορά περιστάσεις πανομοιότυπες με αυτές της υπόθεσης κύριας δίκης, δηλαδή διττή χρήση για την οποία προορίζονται οι υπηρεσίες διαχείρισης ΑΚ και άλλων κεφαλαίων. Δεδομένου ότι το Δικαστήριο έχει, κατ' επανάληψη, ερμηνεύσει το άρθρο 135, παράγραφος 1, της οδηγίας αυτής και την προϊσχύσασα διάταξη, θεωρώ αναγκαίο να υπενθυμίσω ορισμένες αρχές σχετικά με τις απαλλαγές που προβλέπει η εν λόγω διάταξη (τίτλος Α), προκειμένου να εξετάσω στη συνέχεια, στο πλαίσιο της υπό κρίση υπόθεσης, τα όρια της συζήτησης σχετικά με το πεδίο εφαρμογής της απαλλαγής που προβλέπεται στην εν λόγω διάταξη (τίτλος Β) και, τέλος, να προσδιορίσω τη φορολογική μεταχείριση της οποίας πρέπει να τύχουν οι επίμαχες παροχές (τίτλος Γ).

Α. Προκαταρκτικές παρατηρήσεις σχετικά με τις απαλλαγές του άρθρου 135, παράγραφος 1, της οδηγίας 2006/112

29. Πρώτον, από πάγια νομολογία προκύπτει ότι οι απαλλαγές που προβλέπονται στο άρθρο 135, παράγραφος 1, της οδηγίας 2006/112 αποτελούν αυτοτελείς έννοιες του δικαίου της Ένωσης οι οποίες αποσκοπούν στην αποτροπή αποκλίσεων κατά την εφαρμογή του συστήματος ΦΠΑ από το ένα κράτος μέλος στο άλλο, και οι οποίες πρέπει να εντάσσονται στο γενικό πλαίσιο του κοινού συστήματος ΦΠΑ [8].

30. Δεύτερον, υπενθυμίζεται ότι οι όροι που χρησιμοποιούνται για τον καθορισμό των απαλλαγών του άρθρου 135, παράγραφος 1, της οδηγίας 2006/112 πρέπει να ερμηνεύονται στενά, δεδομένου ότι οι απαλλαγές αυτές αποτελούν παρεκκλίσεις από τη γενική αρχή ότι ο ΦΠΑ επιβάλλεται σε κάθε παροχή υπηρεσιών που πραγματοποιείται εξ επαχθούς αιτίας από υποκείμενο στον φόρο [9]. Επομένως, όταν μια παροχή υπηρεσιών δεν εμπίπτει στις απαλλαγές που προβλέπονται στην οδηγία 2006/112, υπόκειται σε ΦΠΑ δυνάμει του άρθρου 2, παράγραφος 1, στοιχείο γ', της οδηγίας αυτής [10].

31. Τούτου δοθέντος, η ερμηνεία των όρων αυτών πρέπει να είναι σύμφωνη με τους σκοπούς που επιδιώκονται με τις απαλλαγές του άρθρου 135, παράγραφος 1, της οδηγίας 2006/112 και να τηρεί τις επιταγές της αρχής της φορολογικής ουδετερότητας, που είναι σύμφυτη με το κοινό σύστημα ΦΠΑ. Από την αρχή αυτή προκύπτει ότι οι επιχειρηματίες πρέπει να μπορούν να επιλέγουν το οργανωτικό σχήμα το οποίο, από αυστηρά οικονομική άποψη, τους ταιριάζει καλύτερα, χωρίς να διατρέχουν τον κίνδυνο οι πράξεις τους να αποκλειστούν της προβλεπομένης στην εν λόγω διάταξη απαλλαγής [11].

7 Αποφάσεις της 4ης Μαΐου 2006, Abbey National (C-169/04, EU:C:2006:289), της 28ης Ιουνίου 2007, JP Morgan Fleming Claverhouse Investment Trust και The Association of Investment Trust Companies (C-363/05, EU:C:2007:391), της 19ης Ιουλίου 2012, Deutsche Bank (C-44/11, EU:C:2012:484), της 7ης Μαρτίου 2013, GfBk (C-275/11, EU:C:2013:141), της 7ης Μαρτίου 2013, Wheels Common Investment Fund Trustees κ.λπ. (C-424/11, EU:C:2013:144), της 13ης Μαρτίου 2014, ATP PensionService (C-464/12, EU:C:2014:139), καθώς και της 9ης Δεκεμβρίου 2015, Fiscale Eenheid X (C-595/13, EU:C:2015:801).

8 Βλ., μεταξύ άλλων, απόφαση της 9ης Δεκεμβρίου 2015, Fiscale Eenheid X (C-595/13, EU:C:2015:801, σκέψη 30 και εκεί μνημονευόμενη νομολογία).

9 Βλ., μεταξύ άλλων, αποφάσεις της 28ης Οκτωβρίου 2010, Axa UK (C-175/09, EU:C:2010:646, σκέψη 25), της 17ης Ιανουαρίου 2013, Woningstichting Maasdriel (C-543/11, EU:C:2013:20, σκέψη 25), της 12ης Ιουνίου 2014, Granton Advertising (C-461/12, EU:C:2014:1745, σκέψη 25 και εκεί μνημονευόμενη νομολογία), της 16ης Νοεμβρίου 2017, Kozuba Premium Selection (C-308/16, EU:C:2017:869, σκέψεις 39 και 45), της 25ης Ιουλίου 2018, DPAS (C-5/17, EU:C:2018:592, σκέψη 29), και της 19ης Δεκεμβρίου 2018, Mailat (C-17/18, EU:C:2018:1038, σκέψη 37).

10 Απόφαση της 10ης Απριλίου 2019, PSM «K» (C-214/18, EU:C:2019:301, σκέψη 43).

11 Αποφάσεις της 4ης Μαΐου 2006, Abbey National (C-169/04, EU:C:2006:289, σκέψη 68), και της 7ης Μαρτίου 2013, GfBk (C-275/11, EU:C:2013:141, σκέψη 31).

Β. Ως προς τα όρια της συζήτησης σχετικά με το πεδίο εφαρμογής του άρθρου 135, παράγραφος 1, στοιχείο ζ', της οδηγίας 2006/112

32. Το άρθρο 135, παράγραφος 1, στοιχείο ζ', της οδηγίας 2006/112 απαλλάσσει από τον ΦΠΑ «τη διαχείριση των [ΑΚ], όπως ορίζονται από τα κράτη μέλη». Από το γράμμα της διάταξης αυτής απορρέει ότι, αφενός, η εν λόγω διάταξη δεν έχει εφαρμογή σε όλα τα κεφάλαια, αλλά αποκλειστικά σε εκείνα που χαρακτηρίζονται ως ΑΚ. Αφετέρου, οι δραστηριότητες που συνιστούν «διαχείριση» εμπίπτουν στο πεδίο εφαρμογής της απαλλαγής αυτής[12]. Για να μπορεί μια δραστηριότητα να χαρακτηρισθεί ως «δραστηριότητα διαχείρισης ΑΚ» και να τύχει της εν λόγω απαλλαγής, πρέπει να πληροί τις δύο αυτές προϋποθέσεις.

33. Ειδικότερα, από τη νομολογία σχετικά με την απαλλαγή του άρθρου 135, παράγραφος 1, στοιχείο ζ', της οδηγίας 2006/112 προκύπτει ότι, όσον αφορά την έννοια των «ΑΚ», η διάταξη αυτή αφορά τα ΑΚ ανεξαρτήτως της νομικής τους μορφής[13]. Ως εκ τούτου, εμπίπτουν στο πεδίο εφαρμογής της εν λόγω διάταξης τόσο οι οργανισμοί συλλογικών επενδύσεων που έχουν συμβατική μορφή, ή τη μορφή trust, όσο και αυτοί που έχουν καταστατική μορφή[14]. Περαιτέρω, όπως προκύπτει από πάγια νομολογία, βάσει της διάταξης αυτής παρέχεται στα κράτη μέλη η εξουσία να ορίζουν την έννοια των «ΑΚ»[15], εξουσία η οποία «υπόκειται στον περιορισμό που συνίσταται στο ότι απαγορεύεται να θιγούν οι όροι της φοροαπαλλαγής τους οποίους χρησιμοποίησε ο νομοθέτης της Ένωσης»[16]. Στην υπό κρίση υπόθεση, λαμβανομένων υπόψη των στοιχείων που περιλαμβάνονται στη δικογραφία, δεν χωρεί αμφιβολία, και τούτο δεν αμφισβητείται από τους διαδίκους, ότι τα κεφάλαια για τα οποία η BFMI παρείχε υπηρεσίες είναι, μεταξύ άλλων, ΑΚ[17].

34. Αντιθέτως, όσον αφορά το ζήτημα αν οι υπηρεσίες της BFMI αφορούν τη *διαχείριση* ΑΚ, το Δικαστήριο, όσον αφορά την έννοια «διαχείριση», έκρινε, κατ' αρχάς, στην απόφασή του της 4ης Μαΐου 2006, Abbey National, ότι το τι εμπίπτει στην έννοια αυτή καθορίζεται αποκλειστικώς με βάση το δίκαιο της Ένωσης και, ως εκ τούτου, η ανωτέρω έννοια αποτελεί αυτοτελή έννοια του δικαίου αυτού, τα δε κράτη μέλη δεν διαθέτουν καμία εξουσία εκτίμησης επ' αυτού[18].

35. Όσον αφορά το περιεχόμενο της έννοιας «διαχείριση», υπενθυμίζεται ότι τα όριά της προσδιορίστηκαν σε πολλές αποφάσεις του Δικαστηρίου. Συγκεκριμένα, κατ' αρχάς το Δικαστήριο έκρινε ότι στο πεδίο εφαρμογής του άρθρου 135, παράγραφος 1, στοιχείο ζ', της οδηγίας 2006/112, πέραν των καθηκόντων διαχείρισης χαρτοφυλακίων, εμπίπτουν τα καθήκοντα διοίκησης των ίδιων των οργανισμών συλλογικών επενδύσεων[19]. Αντιθέτως, τα καθήκοντα του θεματοφύλακα των οργανισμών συλλογικών επενδύσεων αποκλείονται από το εν λόγω πεδίο εφαρμογής[20]. Επιπλέον, στην απόφαση GfBk[21], το Δικαστήριο διευκρίνισε ότι υπηρεσίες όπως ο υπολογισμός των εσόδων και της τιμής των μεριδίων ή μετοχών του κεφαλαίου, η αξιολόγηση των περιουσιακών στοιχείων, η

12 Ως προς τον εν λόγω διαχωρισμό των εννοιών «ΑΚ» και «διαχείριση», βλ. προτάσεις της γενικής εισαγγελέα J. Kokott στην υπόθεση Fiscale Eenheid X (C-595/13, EU:C:2015:327, σημεία 16 έως 57).

13 Απόφαση της 4ης Μαΐου 2006, Abbey National (C-169/04, EU:C:2006:289, σκέψη 53).

14 Απόφαση της 4ης Μαΐου 2006, Abbey National (C-169/04, EU:C:2006:289, σκέψη 53).

15 Απόφαση της 7ης Μαρτίου 2013, Wheels Common Investment Fund Trustees κ.λπ. (C-424/11, EU:C:2013:144, σκέψη 16 και εκεί μνημονευόμενη νομολογία).

16 Απόφαση της 7ης Μαρτίου 2013, Wheels Common Investment Fund Trustees κ.λπ. (C-424/11, EU:C:2013:144, σκέψη 17 και εκεί μνημονευόμενη νομολογία). Κατά το Δικαστήριο, «ένα κράτος μέλος δεν δύναται, χωρίς να αρνείται την ίδια την έννοια του όρου "[ΑΚ]", να επιλέγει τα [ΑΚ] που τυγχάνουν απαλλαγής αποκλείοντας άλλα από το ευεργέτημα αυτό».

17 Σημειώνω ότι, στην αίτηση προδικαστικής αποφάσεως, το αιτούν δικαστήριο επισημαίνει ότι «κατέληξε στο συμπέρασμα ότι οι ληφθείσες υπηρεσίες συνιστούν υπηρεσίες "διαχείρισης" κατά την έννοια που έχει ο όρος αυτός στο άρθρο 135, παράγραφος 1, στοιχείο ζ', της οδηγίας [2006/112]».

18 Απόφαση της 4ης Μαΐου 2006, Abbey National (C-169/04, EU:C:2006:289, σκέψεις 40 έως 43), και προτάσεις της γενικής εισαγγελέα J. Kokott στην υπόθεση Fiscale Eenheid X (C-595/13, EU:C:2015:327, σημείο 48).

19 Απόφαση της 4ης Μαΐου 2006, Abbey National (C-169/04, EU:C:2006:289, σκέψη 64).

20 Απόφαση της 4ης Μαΐου 2006, Abbey National (C-169/04, EU:C:2006:289, σκέψη 65).

21 Απόφαση της 7ης Μαρτίου 2013, GfBk (C-275/11, EU:C:2013:141).

λογιστική, η προετοιμασία των δηλώσεων για τη διανομή των εσόδων, η παροχή πληροφοριών και τεκμηρίωσης για τους περιοδικούς λογαριασμούς και τις φορολογικές δηλώσεις, τις στατιστικές και τον ΦΠΑ, καθώς και η προετοιμασία των προβλέψεων για τα έσοδα εμπίπτουν στην έννοια της «διαχείρισης» ΑΚ[22].

36. Στη συνέχεια, το Δικαστήριο έκρινε ότι η διαχείριση ΑΚ, κατά την έννοια του άρθρου 135, παράγραφος 1, στοιχείο ζ', της οδηγίας 2006/112, καθορίζεται με γνώμονα τη *φύση* των υπηρεσιών που παρέχονται και όχι με γνώμονα τον πάροχο των υπηρεσιών ή τον αποδέκτη τους[23]. Το Δικαστήριο έκρινε, ως εκ τούτου, ότι, προκειμένου τα κεφάλαια να εμπίπτουν στην έννοια των «ΑΚ», ουδόλως αποκλείεται το ενδεχόμενο η διαχείριση των επενδυτικών κεφαλαίων να αναλύεται σε διάφορες υπηρεσίες και ορισμένες από αυτές να παρέχονται από τρίτο διαχειριστή[24].

37. Τέλος και κυρίως, το Δικαστήριο διατύπωσε κριτήρια βάσει των οποίων, για να χαρακτηρισθούν ως απαλλασσόμενες πράξεις κατά την έννοια του άρθρου 135, παράγραφος 1, στοιχείο ζ', της οδηγίας 2006/112, οι υπηρεσίες διαχείρισης τις οποίες παρέχει τρίτος διαχειριστής πρέπει να αποτελούν *χωριστό σύνολο*, εκτιμώμενο σφαιρικά, και να συνιστούν *συγκεκριμένα* και *ουσιώδη στοιχεία* για τη διαχείριση ΑΚ[25]. Κατά συνέπεια, βάσει της νομολογίας αυτής, η επίμαχη απαλλαγή δεν καλύπτει όλες τις μορφές διαχείρισης ΑΚ, αλλά μόνο τη διαχείριση ΑΚ η οποία πληροί τα κριτήρια αυτά. Πάντως, με τις γραπτές παρατηρήσεις της, η Επιτροπή εκφράζει αμφιβολίες ως προς τον χαρακτηρισμό της υπηρεσίας που παρείχε η BFMI και, ειδικότερα, ως προς τον συγκεκριμένο χαρακτήρα της.

38. Στην υπό κρίση υπόθεση, από τη δικογραφία που υποβλήθηκε στο Δικαστήριο προκύπτει ότι η BlackRock λαμβάνει υπηρεσίες από την BFMI μέσω της πλατφόρμας Aladdin, την οποία χρησιμοποιεί στο πλαίσιο της διαχείρισης τόσο ΑΚ όσο και άλλων κεφαλαίων. Ειδικότερα, το αιτούν δικαστήριο επισημαίνει ότι, πρώτον, η Aladdin παρέχει αναλύσεις αγοράς, ελέγχους απόδοσης και εκτίμηση των κινδύνων ώστε να βοηθά τους διαχειριστές χαρτοφυλακίων κατά τη λήψη επενδυτικών αποφάσεων. Δεύτερον, η Aladdin επιβλέπει την τήρηση της νομοθεσίας. Τρίτον, το αιτούν δικαστήριο διευκρινίζει ότι η Aladdin καθιστά δυνατή την εφαρμογή των αποφάσεων σχετικά με τις οικονομικές πράξεις. Επομένως, οι λειτουργίες της Aladdin καλύπτουν το σύνολο του κύκλου επενδύσεων με την παροχή βοήθειας στους διαχειριστές χαρτοφυλακίων κατά τη λήψη επενδυτικών αποφάσεων, καθώς και για την τήρηση της νομοθεσίας και την εφαρμογή των αποφάσεων σχετικά με τις οικονομικές πράξεις. Τόσο το αιτούν δικαστήριο όσο και το First-tier Tribunal (Tax Chamber) [πρωτοδικείο διοικητικών διαφορών (φορολογικό τμήμα)] κατέληξαν στο συμπέρασμα ότι οι υπηρεσίες που μέσω της πλατφόρμας Aladdin παρέχει η BFMI πληρούν τα κριτήρια που το Δικαστήριο έχει θέσει για να καθορίζεται αν οι παροχές υπηρεσιών από τρίτο πάροχο σε διαχειριστή κεφαλαίων μπορούν να τύχουν απαλλαγής δυνάμει του άρθρου 135, παράγραφος 1, στοιχείο ζ', της οδηγίας 2006/112, δηλαδή αν αποτελούν *χωριστό σύνολο*, εκτιμώμενο σφαιρικά, και συνιστούν *συγκεκριμένα* και *ουσιώδη στοιχεία* για τη διαχείριση ΑΚ[26].

39. Ακόμη και αν οι περιστάσεις της υπόθεσης της κύριας δίκης μπορούσαν να παράσχουν μια εξαιρετική ευκαιρία να επανεξεταστούν τα κριτήρια που πρέπει να πληροί μια παροχή υπηρεσιών προκειμένου να εμπίπτει στη «διαχείριση ΑΚ» κατά την έννοια του άρθρου 135, παράγραφος 1, στοιχείο ζ', της οδηγίας 2006/112 όταν η υπηρεσία αυτή παρέχεται από τρίτον μέσω πλατφόρμας λογισμικού, είμαι της άποψης ότι η συζήτηση αυτή δεν είναι δυνατόν να γίνει στο πλαίσιο της υπό κρίση υπόθεσης. Συναφώς, υπενθυμίζεται, αφενός, ότι, στο πλαίσιο της δικαστικής συνεργασίας την

22 Απόφαση της 7ης Μαρτίου 2013, GfBk (C-275/11, EU:C:2013:141, σκέψη 27).

23 Απόφαση της 4ης Μαΐου 2006, Abbey National (C-169/04, EU:C:2006:289, σκέψη 66). Το συμπέρασμα αυτό επανελήφθη στην απόφαση της 7ης Μαρτίου 2013, GfBk (C-275/11, EU:C:2013:141, σκέψη 20). Βλ., επίσης, προτάσεις του γενικού εισαγγελέα P. Cruz Villalón στην υπόθεση GfBk (C-275/11, EU:C:2012:697, σημείο 25).

24 Πρβλ. απόφαση της 4ης Μαΐου 2006, Abbey National (C-169/04, EU:C:2006:289, σκέψη 67). Το συμπέρασμα αυτό επανελήφθη στη σκέψη 63 της απόφασης της 13ης Μαρτίου 2014, ATP PensionService (C-464/12, EU:C:2014:139).

25 Πρβλ. αποφάσεις της 5ης Ιουνίου 1997, SDC (C-2/95, EU:C:1997:278, σκέψη 66), της 4ης Μαΐου 2006, Abbey National (C-169/04, EU:C:2006:289, σκέψεις 70 έως 72), και της 7ης Μαρτίου 2013, GfBk (C-275/11, EU:C:2013:141, σκέψη 21).

26 Πρβλ. απόφαση της 13ης Μαρτίου 2014, ATP PensionService (C-464/12, EU:C:2014:139, σκέψεις 65 και 75).

οποία καθιερώνει το άρθρο 267 ΣΛΕΕ, μόνον το εθνικό δικαστήριο είναι αρμόδιο να εκτιμήσει τόσο την αναγκαιότητα εκδόσεως προδικαστικής αποφάσεως όσο και τη λυσιτέλεια των ερωτημάτων που υποβάλλει στο Δικαστήριο [27]. Αφετέρου, στο πλαίσιο της συνεργασίας αυτής, στα εθνικά δικαστήρια εναπόκειται να αναλύσουν τις επίμαχες οικονομικές πράξεις, ενώ το Δικαστήριο οφείλει να παρέχει στα δικαστήρια αυτά όλα τα στοιχεία ερμηνείας του δικαίου της Ένωσης που μπορούν να είναι χρήσιμα για την απόφανση στην υπόθεση της οποίας έχουν επιληφθεί [28]. Ειδικότερα, ακριβώς στο αιτούν δικαστήριο, το οποίο έχει στη διάθεσή του το σύνολο των στοιχείων που του παρέχουν τη δυνατότητα να αναλύσει κάθε μία από τις επίμαχες στην κύρια δίκη οικονομικές πράξεις, εναπόκειται να εκτιμήσει αν οι υπηρεσίες εμπίπτουν στη «διαχείριση ΑΚ» κατά την έννοια του άρθρου 135, παράγραφος 1, στοιχείο ζ′, της οδηγίας 2006/112 [29].

40. Στην υπό κρίση υπόθεση, ουδόλως αμφισβητείται ότι το αιτούν δικαστήριο εξέτασε, υπό το πρίσμα της νομολογίας του Δικαστηρίου σχετικά με την επίμαχη απαλλαγή, τα προαναφερθέντα κριτήρια εφαρμογής. Το εν λόγω δικαστήριο, κατόπιν λεπτομερούς αξιολόγησης, κατέληξε στο συμπέρασμα ότι οι υπηρεσίες τρίτου τις οποίες η BFMI παρέχει μέσω της Aladdin για τη διαχείριση ΑΚ πληρούν τα κριτήρια αυτά [30]. Συναφώς, με την παρούσα αίτηση προδικαστικής αποφάσεως, το αιτούν δικαστήριο ερωτά το Δικαστήριο αν μια ενιαία παροχή πρέπει να υπόκειται σε ενιαίο φορολογικό συντελεστή και αν η αντιπαροχή για την εν λόγω ενιαία παροχή πρέπει να προσδιορίζεται ανάλογα με τη χρήση για την οποία προορίζονται οι υπηρεσίες διαχείρισης.

41. Κατά συνέπεια, δεν είναι δυνατόν, στην υπό κρίση υπόθεση, να εξεταστεί εκ νέου το ζήτημα αν, στον σύγχρονο κόσμο, όπου ολοένα και περισσότερες υπηρεσίες παρέχονται με ψηφιακά μέσα, πρέπει να διευκρινιστούν τα νομολογιακά κριτήρια που αφορούν τις παροχές υπηρεσιών διαχείρισης από τρίτους, όταν οι υπηρεσίες αυτές παρέχονται μέσω πλατφόρμας λογισμικού. Συναφώς, πρέπει να υπογραμμιστεί ότι η υπόθεση της κύριας δίκης εγείρει ένα ευρύτερο ζήτημα, δηλαδή το αν η προϋπόθεση να συνιστούν συγκεκριμένα στοιχεία οι υπηρεσίες που παρέχουν οι τρίτοι πάροχοι υπηρεσιών πληρούται σε ένα πλαίσιο όπου οι υπηρεσίες αυτές παρέχονται μέσω πλατφόρμας λογισμικού η οποία λειτουργεί κατά τον ίδιο τρόπο για όλα τα κεφάλαια [31]. Εντούτοις, με γνώμονα τη διαπίστωση που περιλαμβάνεται στο σημείο 38 των παρουσών προτάσεων, αρκεί, στο πλαίσιο της ανάλυσης του προδικαστικού ερωτήματος, να ληφθεί ως προκείμενη ότι οι υπηρεσίες που παρέχει η BFMI, μέσω της πλατφόρμας Aladdin (στο εξής: υπηρεσίες της Aladdin), πέραν του προορισμού τους για τη διαχείριση άλλων κεφαλαίων, είναι συγκεκριμένες και ουσιώδεις για τη διαχείριση ΑΚ και αποτελούν χωριστό σύνολο.

27 Βλ., μεταξύ άλλων, απόφαση της 8ης Σεπτεμβρίου 2011, Rosado Santana (C-177/10, EU:C:2011:557, σκέψη 32), και διάταξη της 24ης Οκτωβρίου 2019, Topaz (C-211/17, μη δημοσιευθείσα, EU:C:2019:906).

28 Πρβλ. αποφάσεις της 27ης Οκτωβρίου 2005, Levob Verzekeringen και OV Bank (C-41/04, EU:C:2005:649, σκέψη 23), της 27ης Σεπτεμβρίου 2012, Field Fisher Waterhouse (C-392/11, EU:C:2012:597, σκέψη 20), και της 21ης Φεβρουαρίου 2013, Žamberk (C-18/12, EU:C:2013:95, σκέψη 31).

29 Απόφαση της 13ης Μαρτίου 2014, ATP PensionService (C-464/12, EU:C:2014:139, σκέψη 75).

30 Από τη δικογραφία προκύπτει ότι το πρωτοβάθμιο δικαστήριο, το First-tier Tribunal (Tax Chamber) [πρωτοδικείο διοικητικών διαφορών (φορολογικό τμήμα)] κατέληξε στο ίδιο συμπέρασμα.

31 Με τις γραπτές παρατηρήσεις της, η Επιτροπή εξέφρασε αμφιβολίες ως προς τον χαρακτηρισμό της παρασχεθείσας από την BFMI υπηρεσίας και, ειδικότερα, ως προς τον αν είναι συγκεκριμένη ώστε να χαρακτηριστεί ως «διαχείριση ΑΚ».

Γ. Ως προς τη φορολογική μεταχείριση μιας ενιαίας παροχής

42. Κατ' αρχάς, παρατηρείται ότι η ενιαία παροχή [32] μπορεί να καλύπτει δύο είδη περιπτώσεων [33]. Συγκεκριμένα, στην απόφαση Deutsche Bank [34], το Δικαστήριο έκρινε ότι υπάρχει ενιαία παροχή, μεταξύ άλλων, όταν ένα στοιχείο πρέπει να θεωρηθεί ότι αποτελεί την κύρια παροχή ή όταν δύο ή περισσότερα στοιχεία που ο υποκείμενος στον φόρο παρέσχε στον καταναλωτή, όπου ως καταναλωτής νοείται ο μέσος καταναλωτής, συνδέονται τόσο στενά μεταξύ τους ώστε αντικειμενικά να αποτελούν μόνο μία αδιάσπαστη οικονομική παροχή, της οποίας η διαίρεση θα ήταν τεχνητή [35]. Περαιτέρω, στην απόφαση αυτή [36], το Δικαστήριο έκρινε ότι τα εν λόγω στοιχεία δεν είναι «μόνον αρρήκτως ενωμένα», αλλά και πρέπει να τοποθετούνται «επί ίσης βάσεως» αν «αμφότερα είναι απαραίτητα για την πραγματοποίηση της συνολικής παροχής, οπότε δεν είναι δυνατόν να θεωρηθεί το μεν ως κύρια παροχή και το δε ως παρεπόμενη» [37]. Εξάλλου, από τη νομολογία του Δικαστηρίου προκύπτει ότι το προέχον στοιχείο της ενιαίας παροχής πρέπει να καθορίζεται, στο πλαίσιο συνολικής εκτίμησης, σύμφωνα με την ποιοτική και ποσοτική σημασία των στοιχείων που εμπίπτουν στην επίμαχη απαλλαγή σε σύγκριση με όσα στοιχεία δεν εμπίπτουν στην εν λόγω απαλλαγή [38].

43. Αν θεωρηθεί δεδομένο ότι οι υπηρεσίες της Aladdin είναι, πέραν της χρήσης τους για τη διαχείριση άλλων κεφαλαίων, συγκεκριμένες και ουσιώδεις για τη διαχείριση ΑΚ και αποτελούν χωριστό σύνολο, πρέπει να εξεταστεί αν αποτελούν μία μόνο αδιαίρετη από οικονομικής απόψεως παροχή (1). Στη συνέχεια, τίθεται το ζήτημα της φορολογικής μεταχείρισης, καθόσον υφίστανται αποφάσεις οι οποίες παρέχουν δυνατότητα διαφορετικής μεταχείρισης αυτοτελών πράξεων, με τις οποίες αποφάσεις το Δικαστήριο απομακρύνθηκε από την κλασική νομολογιακή κατεύθυνση (2). Τέλος, πρέπει να εξεταστεί η ιδιαίτερη περίπτωση εταιρίας επενδυτικών κεφαλαίων της οποίας μειοψηφικό μερίδιο αποτελείται από ΑΚ (3).

1. Επί του χαρακτηρισμού μιας παροχής ως ενιαίας

44. Από την αίτηση προδικαστικής αποφάσεως και τις συνημμένες σε αυτήν αποφάσεις [39] προκύπτει ότι τα εθνικά δικαστήρια χαρακτήρισαν τις υπηρεσίες της Aladdin ως ενιαία παροχή. Πάντως, δεδομένου ότι η εν λόγω ενιαία παροχή χρησιμοποιήθηκε από την BlackRock για τη διαχείριση τόσο των ΑΚ όσο και των άλλων κεφαλαίων, οι διάδικοι ερίζουν ως προς το ζήτημα αν, σε περίπτωση όπως η επίμαχη εν προκειμένω, η παροχή υπηρεσιών συνιστά «ενιαία και αδιάσπαστη παροχή» ή αν πρόκειται για κύρια παροχή, δηλαδή για τη διαχείριση άλλων κεφαλαίων τα οποία αποτελούν το μεγαλύτερο ποσοστό των κεφαλαίων που διαχειρίζεται η BlackRock, συνοδευόμενη με μια παρεπόμενη παροχή, δηλαδή τη διαχείριση ΑΚ, τα οποία συνιστούν τη μειοψηφία των κεφαλαίων που διαχειρίζεται η BlackRock. Το ερώτημα που τέθηκε από το εθνικό δικαστήριο φαίνεται να στηρίζεται στην προκείμενη ότι οι υπηρεσίες της Aladdin συνιστούν ενιαία παροχή η οποία αποτελείται από περισσότερα στοιχεία.

32 Σημειώνω ότι, στη νομολογία του Δικαστηρίου, η ενιαία παροχή καλείται ενίοτε «σύνθετη ενιαία παροχή» (βλ., μεταξύ άλλων, αποφάσεις της 17ης Ιανουαρίου 2013, BGŻ Leasing, C-224/11, EU:C:2013:15, και της 16ης Ιουλίου 2015, Mapfre asistencia και Mapfre warranty, C-584/13, EU:C:2015:488) ή «ενιαία σύνθετη πράξη» (βλ., μεταξύ άλλων, απόφαση της 8ης Δεκεμβρίου 2016, Stock '94, C-208/15, EU:C:2016:936). Στις παρούσες προτάσεις, αναφέρομαι σε «ενιαία παροχή».

33 Όπως επισήμανε η γενική εισαγγελέας E. Sharpston με τις προτάσεις της στην υπόθεση Deutsche Bank (C-44/11, EU:C:2012:276, σημείο 24), «υπάρχει ενιαία παροχή i) όταν δύο ή περισσότερα από τα παραδιδόμενα στοιχεία συνδέονται τόσο στενά μεταξύ τους, ώστε αντικειμενικώς αποτελούν μία μόνο αδιαίρετη οικονομική παροχή, της οποίας ο κατακερματισμός θα ήταν τεχνητός, ή ii) όταν ένα ή περισσότερα στοιχεία αποτελούν την κύρια παροχή, ενώ τα λοιπά στοιχεία είναι παρεπόμενα».

34 Απόφαση της 19ης Ιουλίου 2012, Deutsche Bank (C-44/11, EU:C:2012:484).

35 Πρβλ. απόφαση της 19ης Ιουλίου 2012 (Deutsche Bank, C-44/11 (EU:C:2012:484, σκέψεις 19 έως 21 και εκεί μνημονευόμενη νομολογία).

36 Απόφαση της 19ης Ιουλίου 2012, Deutsche Bank (C-44/11, EU:C:2012:484).

37 Πρβλ. απόφαση της 19ης Ιουλίου 2012, Deutsche Bank (C-44/11, EU:C:2012:484, σκέψεις 26 και 27).

38 Πρβλ. απόφαση της 21ης Φεβρουαρίου 2013, Żamberk (C-18/12, EU:C:2013:95, σκέψη 30 και εκεί μνημονευόμενη νομολογία).

39 Αποφάσεις του αιτούντος δικαστηρίου καθώς και του First-tier Tribunal (Tax Chamber) [πρωτοδικείου διοικητικών διαφορών (φορολογικό τμήμα)].

45. Κατά την Επιτροπή, δεν υπάρχει εν προκειμένω ενιαία παροχή η οποία διαιρείται σε κύρια παροχή και σε μία ή περισσότερες δευτερεύουσες παροχές[40]. Η Κυβέρνηση του Ηνωμένου Βασιλείου θεωρεί, αντιθέτως, ότι η επίμαχη παροχή συνιστά ενιαία παροχή η οποία αποτελείται από περισσότερα στοιχεία, δεδομένου ότι η διαχείριση των άλλων κεφαλαίων είναι, από ποσοτικής και ποιοτικής απόψεως, το προέχον στοιχείο της παροχής αυτής. Ως εκ τούτου ολόκληρη η ενιαία παροχή πρέπει να φορολογηθεί. Για να δοθεί απάντηση στο ανωτέρω ζήτημα και για να χαρακτηριστεί η επίμαχη παροχή, θα εξετάσω τη νομολογία σχετικά με τη σύνθετη ενιαία παροχή.

46. Ευθύς εξαρχής, πρέπει να υπομνησθεί ότι, για τους σκοπούς του ΦΠΑ, κάθε παροχή πρέπει κατά κανόνα να θεωρείται αυτοτελής και ανεξάρτητη, όπως προκύπτει από το άρθρο 1, παράγραφος 2, δεύτερο εδάφιο, της οδηγίας 2006/112. Τούτο σημαίνει ότι η πράξη που αποτελείται από μία μόνον παροχή σε οικονομικό επίπεδο δεν πρέπει να κατακερματίζεται τεχνητά για να μην αλλοιωθεί η λειτουργικότητα του συστήματος του ΦΠΑ[41]. Παράλληλα, δεν μπορεί να αποκλειστεί το ενδεχόμενο μια παροχή, λόγω της πολυπλοκότητάς της, να περιλαμβάνει στοιχεία τα οποία, αν ήταν μεμονωμένα, θα φορολογούνταν με διαφορετικό τρόπο. Συναφώς, κατά τη νομολογία, όταν μια παροχή αποτελείται από ένα κύριο και ένα παρεπόμενο στοιχείο, το τελευταίο υπάγεται στο ίδιο καθεστώς με το κύριο στοιχείο. Η νομολογία αυτή εφαρμόζει το νομικό ρητό «accessorium principale sequitur».

47. Η νομολογία η οποία καθιέρωσε την προσέγγιση αυτή διαμορφώθηκε ιδίως κατόπιν της απόφασης CPP[42]. Στην υπόθεση επί της οποίας εκδόθηκε η απόφαση αυτή, το Δικαστήριο είχε κληθεί να καθορίσει αν οι διάφορες υπηρεσίες που παρέχονταν στο πλαίσιο ενός προγράμματος παροχής στους κατόχους πιστωτικών καρτών, έναντι πληρωμής ορισμένου ποσού, μιας ασφαλιστικής υπηρεσίας και μιας υπηρεσίας καταχώρισης κάρτας μπορούσαν να τύχουν της απαλλαγής των ασφαλιστικών εργασιών κατά το άρθρο 13, Β, στοιχείο α′, της έκτης οδηγίας[43]. Το Δικαστήριο υπενθύμισε την αρχή ότι «η παροχή που αποτελείται από μία μόνον υπηρεσία σε οικονομικό επίπεδο δεν πρέπει να κατακερματίζεται τεχνητά για να μην αλλοιωθεί η λειτουργικότητα του συστήματος του ΦΠΑ»[44]. Συνεπώς, πρόκειται για ενιαία παροχή στην περίπτωση που ένα ή περισσότερα στοιχεία πρέπει να θεωρηθούν ότι αποτελούν την κύρια παροχή ενώ, αντιστρόφως, ένα ή περισσότερα στοιχεία πρέπει να θεωρηθούν ως μία ή περισσότερες παρεπόμενες παροχές, οι οποίες υπόκεινται από φορολογικής απόψεως στην ίδια μεταχείριση με την κύρια παροχή[45]. Το Δικαστήριο επισήμανε επίσης ότι μια παροχή πρέπει να θεωρείται ως παρεπόμενη κύριας παροχής όταν δεν είναι αυτοσκοπός για τους πελάτες, αλλά είναι το μέσο για να απολαύσουν υπό τις καλύτερες συνθήκες την κύρια υπηρεσία του παρόχου υπηρεσιών[46].

48. Στη συνέχεια, η προσέγγιση κατά την οποία το παρεπόμενο ακολουθεί την τύχη του κύριου επιβεβαιώθηκε προσφάτως στο πλαίσιο άλλων υποθέσεων.

40 Σημειώνω ότι η Επιτροπή χαρακτήρισε, κατά την επ' ακροατηρίου συζήτηση, τις επίμαχες υπηρεσίες ως «αδιαφοροποίητη παροχή χωρίς εγγενή διάκριση [ως προς τον αποδέκτη]».

41 Πρβλ. απόφαση της 25ης Φεβρουαρίου 1999, CPP (C-349/96, EU:C:1999:93, σκέψη 29).

42 Απόφαση της 25ης Φεβρουαρίου 1999, CPP (C-349/96, EU:C:1999:93).

43 Νυν άρθρο 135, παράγραφος 1, στοιχείο α′, της οδηγίας 2006/112.

44 Απόφαση της 25ης Φεβρουαρίου 1999, CPP (C-349/96, EU:C:1999:93, σκέψη 29). Βλ., συναφώς, προτάσεις του γενικού εισαγγελέα N. Fennelly στην υπόθεση CPP (C-349/96, EU:C:1998:281, σημείο 26).

45 Απόφαση της 25ης Φεβρουαρίου 1999, CPP (C-349/96, EU:C:1999:93, σκέψη 30). Τα συμπεράσματα αυτά επανελήφθησαν στην απόφαση της 19ης Ιουλίου 2012, Deutsche Bank (C-44/11, EU:C:2012:484), στην οποία το Δικαστήριο έκρινε, μεταξύ άλλων, ότι η υπηρεσία διαχείρισης χαρτοφυλακίου, δηλαδή αμειβόμενη δραστηριότητα συνιστάμενη, για έναν υποκείμενο στον φόρο, στην αυτοτελή λήψη αποφάσεων αγοραπωλησίας κινητών αξιών και στην εκτέλεση των αποφάσεων αυτών με την αγοραπωλησία κινητών αξιών, αποτελείται από δύο στοιχεία τα οποία συνδέονται τόσο στενά μεταξύ τους ώστε αντικειμενικώς να αποτελούν μόνο μία αδιάσπαστη οικονομική παροχή. Αφότου χαρακτήρισε, στις σκέψεις 22 έως 29 της απόφασης αυτής, την επίμαχη παροχή ως ενιαία παροχή, το Δικαστήριο έκρινε εντούτοις ότι η δραστηριότητα διαχείρισης χαρτοφυλακίου που ασκούσε η Deutsche Bank δεν ενέπιπτε στην έννοια της «διαχείρισης ΑΚ» κατά το άρθρο 135, παράγραφος 1, στοιχείο ζ′, της οδηγίας 2006/112, δεδομένου ότι αφορούσε τη διαχείριση των περιουσιακών στοιχείων ενός μόνον προσώπου, των οποίων η συνολική αξία έπρεπε να είναι σχετικά υψηλή ώστε η διαχείρισή τους να είναι αποδοτική.

46 Πρβλ. απόφαση της 18ης Ιανουαρίου 2018, Stadion Amsterdam (C-463/16, EU:C:2018:22, σκέψη 23 και εκεί μνημονευόμενη νομολογία)

49. Συγκεκριμένα, στην υπόθεση επί της οποίας εκδόθηκε η απόφαση Žamberk [47], ζητήθηκε να διευκρινίσει το Δικαστήριο αν η πρόσβαση σε κολυμβητικό κέντρο το οποίο όχι μόνο διαθέτει στους επισκέπτες εγκαταστάσεις για την άσκηση αθλητικών δραστηριοτήτων, αλλά και προτείνει άλλες δραστηριότητες προς τέρψη και αναψυχή, εμπίπτει στο άρθρο 132, παράγραφος 1, στοιχείο ιγ', της οδηγίας 2006/112. Συναφώς, το Δικαστήριο έκρινε ότι το γεγονός ότι το κολυμβητικό κέντρο πωλούσε μόνο ένα εισιτήριο εισόδου στο σύνολο των εγκαταστάσεων, χωρίς να γίνεται διάκριση με γνώμονα το είδος της χρησιμοποιούμενης εγκαταστάσεως, τον τρόπο και τη διάρκεια της χρήσης επί όσο χρόνο ισχύει το εισιτήριο, συνιστά σημαντικό στοιχείο υπέρ της ύπαρξης ενιαίας παροχής [48]. Κατά συνέπεια, όταν περισσότερα στοιχεία προτείνονται ως σύνολο, αλλά χωρίς να γίνεται διάκριση ως προς τα στοιχεία που πράγματι χρησιμοποιήθηκαν, τα στοιχεία αυτά πρέπει να τυγχάνουν ενιαίας μεταχείρισης.

50. Η ίδια προσέγγιση ακολουθήθηκε στην απόφαση Stadion Amsterdam [49]. Στην υπόθεση επί της οποίας εκδόθηκε η απόφαση αυτή, το Δικαστήριο έπρεπε να αποφανθεί επί της φορολογικής μεταχείρισης εισιτηρίου που παρέχει στον επισκέπτη τη δυνατότητα τόσο να ξεναγηθεί στο στάδιο του AFC Ajax όσο και να επισκεφθεί το μουσείο της εν λόγω ποδοσφαιρικής ομάδας. Το Δικαστήριο χαρακτήρισε τις πράξεις αυτές ως ενιαία παροχή, αποτελούμενη από ξενάγηση στο στάδιο, ως κύριο στοιχείο, και επίσκεψη στο μουσείο του AFC Ajax, ως παρεπόμενο στοιχείο. Το Δικαστήριο κλήθηκε να προσδιορίσει, μεταξύ άλλων, ποιος ήταν ο συντελεστής ΦΠΑ που ίσχυε για την ενιαία αυτή παροχή. Συναφώς, επισήμανε ρητώς ότι «από αυτόν καθαυτόν τον χαρακτηρισμό ως ενιαίας παροχής μιας πράξης που περιλαμβάνει περισσότερα στοιχεία προκύπτει ότι η πράξη αυτή θα υπαχθεί *σε έναν και τον αυτό συντελεστή ΦΠΑ*», με το σκεπτικό ότι, «[α]ν παρεχόταν στα κράτη μέλη η ευχέρεια να εφαρμόζουν για τα διάφορα συστατικά στοιχεία μιας ενιαίας παροχής τους διαφορετικούς συντελεστές ΦΠΑ που ισχύουν για τα στοιχεία αυτά, τούτο θα οδηγούσε στον τεχνητό κατακερματισμό της παροχής και θα υπήρχε ο κίνδυνος να θιγεί η λειτουργικότητα του συστήματος ΦΠΑ» [50]. Κατά τη γνώμη μου, εξ αυτών προκύπτει σαφώς ότι μια πράξη που αποτελείται από περισσότερα στοιχεία πρέπει να τυγχάνει ενιαίας μεταχείρισης [51].

51. Τέλος, λαμβανομένων υπόψη των πραγματικών περιστατικών της υπό κρίση υπόθεσης, όπως εκτίθενται από το αιτούν δικαστήριο, φρονώ ότι εδώ δεν πρόκειται για κατάσταση που εμπίπτει στην περίπτωση «accessorium principale sequitur». Συγκεκριμένα, από τη δικογραφία που υποβλήθηκε στο Δικαστήριο προκύπτει ότι οι διαχειριστές της BlackRock λαμβάνουν ποικίλες πληροφορίες, οι οποίες περιλαμβάνουν διαφορετικά στάδια της επενδυτικής δραστηριότητας, αλλά οι οποίες, λαμβανόμενες ως σύνολο, μπορούν να θεωρηθούν ως ενιαία παροχή πληροφοριών βάσει της συμφωνίας σχετικά με την άδεια εκμετάλλευσης και τις υπηρεσίες της Aladdin, με ημερομηνία την 1η Ιανουαρίου 2010 [52]. Ακόμη και αν δεν μπορεί να αποκλειστεί το ενδεχόμενο όλες οι ως άνω υπηρεσίες να παρέχονται χωριστά, από τα στοιχεία που προσκομίστηκαν κατά την επ' ακροατηρίου συζήτηση και περιέχονται στη δικογραφία που υποβλήθηκε στο Δικαστήριο [53] φαίνεται ότι οι διαχειριστές χαρτοφυλακίων επιδιώκουν συνδυασμό των στοιχείων αυτών, οπότε αυτά μπορούν ενδεχομένως να θεωρηθούν ως

47 Απόφαση της 21ης Φεβρουαρίου 2013 (C-18/12, EU:C:2013:95).

48 Απόφαση της 21ης Φεβρουαρίου 2013, Žamberk (C-18/12, EU:C:2013:95, σκέψη 32).

49 Απόφαση της 18ης Ιανουαρίου 2018 (C-463/16, EU:C:2018:22).

50 Απόφαση της 18ης Ιανουαρίου 2018, Stadion Amsterdam (C-463/16, EU:C:2018:22, σκέψη 26 και εκεί μνημονευόμενη νομολογία). Η υπογράμμιση δική μου. Πέραν των ανωτέρω αποφάσεων, η προσέγγιση κατά την οποία το παρεπόμενο ακολουθεί την τύχη του κύριου επιβεβαιώθηκε με τη διάταξη της 19ης Ιανουαρίου 2012, Purple Parking και Airparks Services (C-117/11, μη δημοσιευθείσα, EU:C:2012:29, σκέψη 31), στην οποία το Δικαστήριο επισήμανε ότι «το γεγονός ότι, υπό άλλες περιστάσεις, τα επίμαχα στοιχεία μπορούν να παρασχεθούν ή παρασχέθηκαν μεμονωμένα [δεν έχει σημασία] δεδομένου ότι η δυνατότητα αυτή είναι σύμφυτη με την έννοια της ενιαίας σύνθετης πράξης». Στη σκέψη 39 της διάταξης αυτής, το Δικαστήριο διευκρίνισε ότι «η μεταχείριση πολλών υπηρεσιών ως ενιαίας παροχής από απόψεως ΦΠΑ συνεπάγεται, κατ' ανάγκη, φορολογική μεταχείριση διαφορετική από εκείνη της οποίας θα τύγχαναν οι εν λόγω υπηρεσίες αν είχαν παρασχεθεί χωριστά».

51 Απόφαση της 18ης Ιανουαρίου 2018, Stadion Amsterdam (C-463/16, EU:C:2018:22, σκέψη 26 και εκεί μνημονευόμενη νομολογία).

52 Αίτηση προδικαστικής αποφάσεως, παράρτημα 1, σημείο 9.

53 Το First-tier Tribunal (Tax Chamber) [πρωτοδικείο διοικητικών διαφορών (φορολογικό τμήμα)], παραπέμποντας στην απόφαση της 7ης Μαρτίου 2013, GfBk (C-275/11, EU:C:2013:141), αναφέρει, στη σκέψη 184 της απόφασής του, ότι «οι υπηρεσίες της Aladdin συνδέονταν εγγενώς [...] με τις επιχειρήσεις που ήταν αποδέκτες των υπηρεσιών ως διαχειριστές κεφαλαίων», προσθέτοντας ότι οι «λειτουργίες ανάλυσης και επίβλεψης, για παράδειγμα, αποσκοπούσαν εξ ολοκλήρου στην αποτελεσματική διαχείριση κεφαλαίων».

τόσο στενά συνδεδεμένα μεταξύ τους ώστε να αποτελούν, αντικειμενικά, μόνο μία αδιάσπαστη οικονομική παροχή. Κατά συνέπεια, όπως προκύπτει από την αίτηση προδικαστικής αποφάσεως, η αξία της επίμαχης υπηρεσίας έγκειται, από τη σκοπιά του αποδέκτη της υπηρεσίας αυτής, στη συνδυαστική χρήση της επίμαχης πλατφόρμας λογισμικού στους διάφορους κύκλους επενδύσεων. Ειδικότερα, οι υπηρεσίες ανάλυσης των αγορών, ελέγχου των αποδόσεων, εκτίμησης των κινδύνων, ελέγχου της τήρησης της νομοθεσίας και εφαρμογής των οικονομικών πράξεων μπορούν να παρασχεθούν από κοινού, συμπληρωματικά, και να τοποθετηθούν επί ίσης βάσεως. Επομένως, φαίνεται ότι η επίμαχη παροχή είναι ενιαία παροχή, αποτελούμενη από περισσότερα στοιχεία τοποθετημένα επί ίσης βάσεως [54].

52. Συνεπώς, σε οικονομικό επίπεδο, πρόκειται για παροχή την οποία η εταιρία BlackRock αγοράζει στο πλαίσιο της διαχείρισης της επενδυτικής δραστηριότητας των κεφαλαίων που της ανήκουν. Δεδομένου ότι τα ίδια στοιχεία των υπηρεσιών της Aladdin χρησιμοποιούνται τόσο για τη διαχείριση των ΑΚ, πράξη η οποία εμπίπτει στην κατά το άρθρο 135, παράγραφος 1, στοιχείο ζ′, της οδηγίας 2006/112 απαλλαγή, όσο και για τη διαχείριση των άλλων κεφαλαίων, πράξη η οποία δεν μπορεί να τύχει της απαλλαγής αυτής, τίθεται το ζήτημα ποια πρέπει να είναι η φορολογική μεταχείριση των υπηρεσιών αυτών.

2. Επί της διαφορετικής μεταχείρισης των αυτοτελών πράξεων

53. Η BlackRock υποστηρίζει, κατ’ ουσίαν, ότι το άρθρο 135, παράγραφος 1, στοιχείο ζ′, της οδηγίας 2006/112 πρέπει να ερμηνευθεί υπό την έννοια ότι επιτρέπει τον καθορισμό διαφοροποιημένης βάσης επιβολής του φόρου επί ενιαίας παροχής υπηρεσιών διαχείρισης, ώστε να εμπίπτουν στην εν λόγω βάση επιβολής του φόρου μόνον οι πράξεις που πραγματοποιούνται υπέρ κεφαλαίου του οποίου η διαχείριση δεν τυγχάνει απαλλαγής. Η εταιρία αυτή διατείνεται ότι, όταν ο αποδέκτης των επίμαχων υπηρεσιών κατέχει ΑΚ και άλλα κεφάλαια, πρέπει να εφαρμοστεί επί της αντιπαροχής ένα αναλογικό κλάσμα, υπολογιζόμενο σε συνάρτηση με την «αξία των περιουσιακών στοιχείων που αποτελούν αντικείμενο διαχείρισης» από τον αποδέκτη των εν λόγω υπηρεσιών.

54. Αντιθέτως, τόσο η Κυβέρνηση του Ηνωμένου Βασιλείου όσο και η Επιτροπή υποστηρίζουν ότι ενιαία παροχή αποτελούμενη από περισσότερα στοιχεία, η οποία πρωτίστως προορίζεται να χρησιμοποιηθεί για τη φορολογητέα διαχείριση άλλων κεφαλαίων και όχι των ΑΚ, δεν μπορεί να προσδιοριστεί κατ’ αυτόν τον τρόπο, με αποτέλεσμα να είναι φορολογητέα στο σύνολό της.

α) Η μη δυνατότητα εφαρμογής, εν προκειμένω, των εξαιρέσεων που δέχεται η νομολογία

55. Όπως προκύπτει από την υποβληθείσα στο Δικαστήριο δικογραφία και από τις παρατηρήσεις των μετεχόντων στην προδικαστική διαδικασία, η νομολογία του Δικαστηρίου έχει δεχθεί περιπτώσεις όπου στα στοιχεία ενιαίας παροχής εφαρμόζονται διαφορετικοί συντελεστές ΦΠΑ. Μεταξύ των μνημονευόμενων στην αίτηση προδικαστικής αποφάσεως αποφάσεων, όπως επισήμανε η Κυβέρνηση του Ηνωμένου Βασιλείου, οι αποφάσεις Talacre Beach Caravan Sales [55] και Επιτροπή κατά Γαλλίας [56] αποτελούν τις μοναδικές περιπτώσεις όπου το Δικαστήριο δέχθηκε ότι τα διαφορετικά στοιχεία

54 Σημειώνω ότι, κατά την επ’ ακροατηρίου συζήτηση, η Επιτροπή χαρακτήρισε τις επίμαχες υπηρεσίες ως «αδιαφοροποίητη παροχή χωρίς εγγενή διάκριση [ως προς τον αποδέκτη]».

55 Απόφαση της 6ης Ιουλίου 2006 (C-251/05, EU:C:2006:451).

56 Απόφαση της 6ης Μαΐου 2010 (C-94/09, EU:C:2010:253).

ενιαίας παροχής μπορούν να υπόκεινται σε διαφορετικούς συντελεστές ΦΠΑ [57]. Εντούτοις, παρά την παραπομπή του αιτούντος δικαστηρίου στις εν λόγω αποφάσεις που δέχονται εξαιρέσεις [58], φρονώ ότι, δεδομένου ότι οι εν λόγω αποφάσεις δεν καθιερώνουν γενικές αρχές, δεν μπορούν να εφαρμοστούν εν προκειμένω.

56. Συγκεκριμένα, πρώτον, η υπόθεση επί της οποίας εκδόθηκε η απόφαση Talacre Beach Caravan Sales [59] αφορούσε το ζήτημα αν ο εξοπλισμός των τροχόσπιτων έπρεπε να τύχει της ίδιας φορολογικής μεταχείρισης με τα ίδια τα τροχόσπιτα. Η νομοθεσία του Ηνωμένου Βασιλείου [60] περιόριζε την εφαρμογή του μηδενικού φορολογικού συντελεστή στα τροχόσπιτα αυτά καθεαυτά και ρητώς απέκλειε τον εξοπλισμό τους από την εφαρμογή αυτή. Πάντως, το Δικαστήριο έκρινε ότι, όταν το κύριο στοιχείο ενιαίας παροχής υπόκειται σε μηδενικό φορολογικό συντελεστή (απαλλαγή με δικαίωμα επιστροφής του φόρου), τα παρεπόμενα στοιχεία παραμένουν, παρά ταύτα, φορολογητέα. Συνεπώς, η έννοια της ενιαίας παροχής που αποτελείται από περισσότερα στοιχεία δεν υποχρεώνει το κράτος μέλος να επιφυλάξει την ίδια φορολογική μεταχείριση στα άλλα στοιχεία.

57. Ωστόσο, επισημαίνεται ότι οι συνθήκες της εν λόγω υπόθεσης ήταν όλως ιδιάζουσες, δεδομένου ότι το κρίσιμο ζήτημα ήταν η ευχέρεια των κρατών μελών, δυνάμει του άρθρου 28, παράγραφος 2, της έκτης οδηγίας [61], να εφαρμόζουν απαλλαγές με δικαίωμα επιστροφής του καταβληθέντος φόρου, το οποίο εξομοιώνεται με ρήτρα stand-still και εισάγει παρέκκλιση από τη διάταξη που ορίζει τον συνήθη συντελεστή ΦΠΑ [62]. Εξάλλου, το Δικαστήριο ρητώς δέχθηκε τον εξαιρετικό χαρακτήρα της εν λόγω υπόθεσης εφόσον επισήμανε ότι «[α]πό τη νομολογία [...] προκύπτει αναμφίβολα ότι η ενιαία παράδοση υπόκειται καταρχήν σε ένα μόνο συντελεστή [ΦΠΑ], χωρίς όμως να απαγορεύεται η χωριστή φορολόγηση ορισμένων συστατικών της εν λόγω παραδόσεως, εφόσον μόνον έτσι μπορούν να τηρηθούν οι προϋποθέσεις από τις οποίες το άρθρο 28, παράγραφος 2, στοιχείο α′, της έκτης οδηγίας εξαρτά την εφαρμογή απαλλαγών με δικαίωμα εκπτώσεως του καταβληθέντος φόρου» [63].

58. Δεύτερον, στο πλαίσιο της υπόθεσης επί της οποίας εκδόθηκε η απόφαση Επιτροπή κατά Γαλλίας [64], σχετικά με τη φορολογική μεταχείριση της μεταφοράς σορού στο πλαίσιο υπηρεσιών εκ μέρους των γραφείων κηδειών [65], το Δικαστήριο κλήθηκε να καθορίσει αν η Γαλλική Δημοκρατία παρέβη τις υποχρεώσεις που υπέχει από τα άρθρα 96 έως 98 και από το άρθρο 99, παράγραφος 1, της οδηγίας 2006/112. Συγκεκριμένα, η Επιτροπή υποστήριζε ότι ο τεχνητός διαχωρισμός της υπηρεσίας της μεταφοράς σορού με όχημα έναντι του συνόλου το οποίο αποτελούν οι παρεχόμενες από τα γραφεία κηδειών υπηρεσίες οδηγούσε το εν λόγω κράτος μέλος στην εφαρμογή δύο διαφορετικών συντελεστών ΦΠΑ σε δύο συνιστώσες μιας παροχής η οποία πρέπει να θεωρείται ενιαία. Το Δικαστήριο συνήγαγε ότι η γαλλική νομοθεσία δεν συνιστούσε παράβαση του άρθρου 98, παράγραφος 1, της οδηγίας 2006/112, το οποίο προέβλεπε την ευχέρεια των κρατών μελών να εφαρμόζουν μειωμένο συντελεστή ΦΠΑ σε μια κατηγορία υπηρεσιών που περιλαμβάνονται στο παράρτημα ΙΙΙ της οδηγίας αυτής, δηλαδή, μεταξύ άλλων, στις παροχές υπηρεσιών εκ μέρους των γραφείων κηδειών. Συγκεκριμένα, το Δικαστήριο έκρινε ότι η μεταφορά σορού με όχημα αποτελεί

57 Για πλήρη εξέταση του διαφορετικού συντελεστή φορολόγησης, βλ. προτάσεις του γενικού εισαγγελέα M. Szpunar στην υπόθεση Regards Photographiques (C-145/18, EU:C:2019:184, σημείο 30).

58 Σκέψη 22 της αιτήσεως προδικαστικής αποφάσεως.

59 Απόφαση της 6ης Ιουλίου 2006 (C-251/05, EU:C:2006:451).

60 Η ευνοϊκή φορολογική μεταχείριση (μηδενικός φορολογικός συντελεστής) των τροχόσπιτων απέρρεε από την άσκηση, εκ μέρους του Ηνωμένου Βασιλείου, του δικαιώματος επιλογής που διέθετε κατά τη μεταβατική περίοδο βάσει του άρθρου 28, παράγραφος 2, της έκτης οδηγίας. Αυτό το δικαίωμα επιλογής συνιστούσε μηχανισμό διατήρησης ορισμένων παρεκκλίσεων από το κοινό σύστημα ΦΠΑ, ο οποίος ήταν σε ισχύ την 1η Ιανουαρίου 1991.

61 Νυν άρθρο 110 της οδηγίας 2006/112.

62 Απόφαση της 6ης Ιουλίου 2006, Talacre Beach Caravan Sales (C-251/05, EU:C:2006:451).

63 Απόφαση της 6ης Ιουλίου 2006, Talacre Beach Caravan Sales (C-251/05, EU:C:2006:451, σκέψη 24).

64 Απόφαση της 6ης Μαΐου 2010 (C-94/09, EU:C:2010:253).

65 Το παράρτημα ΙΙΙ, σημείο 16, της οδηγίας 2006/112 επιτρέπει την εφαρμογή μειωμένου συντελεστή στην παροχή υπηρεσιών εκ μέρους των γραφείων κηδειών.

συγκεκριμένο και ειδικό στοιχείο μεταξύ των υπηρεσιών εκ μέρους των γραφείων κηδειών[66]. Στο πλαίσιο αυτής της διαδικασίας λόγω παραβάσεως κράτους μέλους, το Δικαστήριο έκρινε ότι δεν χρειαζόταν να εξετάσει το ζήτημα αν οι παρεχόμενες από τα εν λόγω γραφεία υπηρεσίες συνιστούν ενιαίες παροχές[67], όπως επίσης το ζήτημα σχετικά με τη διαφορετική φορολογική μεταχείριση των εν λόγω υπηρεσιών.

59. Συνεπώς, φρονώ ότι οι περιστάσεις των υποθέσεων επί των οποίων εκδόθηκαν οι ως άνω αποφάσεις εξηγούν τον λόγο για τον οποίο αυτές αφίστανται από τη σχετική νομολογιακή κατεύθυνση. Πάντως, η υπό κρίση υπόθεση δεν εμπίπτει σε καμία από τις δύο εξαιρέσεις από τη γενική αρχή βάσει της οποίας μια ενιαία παροχή πρέπει να τυγχάνει ενιαίας φορολογικής μεταχείρισης. Εντούτοις, η BlackRock, προς στήριξη της άποψής της σχετικά με την εφαρμογή ενός αναλογικού κλάσματος σε συνάρτηση με τη χρήση για την οποία προορίζονται οι υπηρεσίες, επικαλείται την απόφαση Επιτροπή κατά Λουξεμβούργου[68], η οποία, κατά την άποψή μου, δεν έχει εφαρμογή στην παρούσα υπόθεση.

β) Η μη δυνατότητα εφαρμογής, εν προκειμένω, της απόφασης Επιτροπή κατά Λουξεμβούργου

60. Η απόφαση αυτή[69] εκδόθηκε στο πλαίσιο διαδικασίας λόγω παραβάσεως κράτους μέλους σχετικά με τον τρόπο με τον οποίο το Μεγάλο Δουκάτο του Λουξεμβούργου εφάρμοζε την απαλλαγή που αφορούσε ανεξάρτητες ενώσεις προσώπων (στο εξής: ΑΕΠ) η οποία προβλέπεται στο άρθρο 132, παράγραφος 1, στοιχείο στ′, της οδηγίας 2006/112. Το Δικαστήριο εξέτασε, μεταξύ άλλων, αν και με ποιον τρόπο, η προβλεπόμενη από την εν λόγω διάταξη απαλλαγή μπορούσε να εφαρμοστεί σε παροχές που ανεξάρτητη ένωση προσώπων πραγματοποιούσε όσον αφορά τα μέλη της που είχαν ασκήσει δραστηριότητες[70]. Το Δικαστήριο έκρινε ότι η διάταξη αυτή δεν προέβλεπε απαλλαγή για παροχές υπηρεσιών οι οποίες δεν είναι άμεσα αναγκαίες για την άσκηση απαλλασσόμενων δραστηριοτήτων των μελών μιας ΑΕΠ ή δραστηριοτήτων για τις οποίες δεν έχουν την ιδιότητα του υποκείμενου στον φόρο.

61. Τα χωρία της απόφασης Επιτροπή κατά Λουξεμβούργου[71] στα οποία στηρίζει την άποψή της η BlackRock περιέχονται στις σκέψεις 53 και 54, οι οποίες συνιστούν την απάντηση του Δικαστηρίου στην επιχειρηματολογία του καθού κράτους μέλους. Συγκεκριμένα, στη σκέψη 53 της απόφασης αυτής, το Δικαστήριο διευκρίνισε ότι «οι υπηρεσίες που παρέχει μια ΑΕΠ της οποίας τα μέλη ασκούν επίσης φορολογητέες δραστηριότητες μπορούν να τύχουν της απαλλαγής αυτής, αλλά μόνον στον βαθμό που οι εν λόγω υπηρεσίες είναι άμεσα αναγκαίες για τις απαλλασσόμενες δραστηριότητες των εν λόγω μελών ή για τις δραστηριότητες για τις οποίες δεν έχουν την ιδιότητα του υποκειμένου στον φόρο». Στη σκέψη 54 της εν λόγω απόφασης, το Δικαστήριο επισήμανε, μεταξύ άλλων, ότι το καθού κράτος μέλος «δεν απέδειξε για ποιο λόγο θα ήταν ενδεχομένως υπέρμετρα δυσχερές για την ΑΕΠ να τιμολογεί τις υπηρεσίες της εκτός ΦΠΑ, *αναλόγως του μέρους που κατέχουν* στο σύνολο των δραστηριοτήτων των μελών της οι απαλλασσόμενες από τον φόρο αυτόν δραστηριότητες ή οι δραστηριότητες για τις οποίες δεν έχουν την ιδιότητα του υποκειμένου στον φόρο»[72].

66 Απόφαση της 6ης Μαΐου 2010, Επιτροπή κατά Γαλλίας (C-94/09, EU:C:2010:253, σκέψη 39). Η Επιτροπή είχε υποστηρίξει ότι η εν λόγω μεταφορά αποτελούσε μέρος της ίδιας παροχής που αποτελούνταν από περισσότερα στοιχεία τα οποία παρείχαν τα γραφεία κηδειών.

67 Συγκεκριμένα, στη σκέψη 34 της απόφασης αυτής, το Δικαστήριο επισήμανε ότι, «για να αποφανθεί το Δικαστήριο επί του βασίμου της παρούσας προσφυγής, δεν είναι αναγκαίο να εξακριβωθεί, όπως υποστηρίζει η Επιτροπή, αν η παροχή υπηρεσιών εκ μέρους των γραφείων κηδειών πρέπει να λογίζεται, από την πλευρά του μέσου καταναλωτή, ως ενιαία παροχή».

68 Απόφαση της 4ης Μαΐου 2017 (C-274/15, EU:C:2017:333).

69 Απόφαση της 4ης Μαΐου 2017 (C-274/15, EU:C:2017:333).

70 Το επιχείρημα που προέβαλε η Επιτροπή αφορούσε το γεγονός ότι η λουξεμβουργιανή νομοθεσία δεν περιόριζε τη δυνατότητα απαλλαγής μόνο στις υπηρεσίες που χρησιμοποιούνται για παροχές που απαλλάσσονται σε δευτερογενή αγορά ή για δραστηριότητες που δεν εμπίπτουν στο πεδίο εφαρμογής του φόρου. Οι πρακτικές αυτές είχαν καταστήσει δυνατή την απαλλαγή υπηρεσιών που χρησιμοποιούνταν για φορολογούμενες παροχές όταν ο ετήσιος κύκλος εργασιών του αποδέκτη των φορολογούμενων υπηρεσιών δεν υπερέβαινε το 30 % (το 45 % σε ορισμένες περιπτώσεις) του συνολικού κύκλου του εργασιών.

71 Απόφαση της 4ης Μαΐου 2017 (C-274/15, EU:C:2017:333).

72 Απόφαση της 4ης Μαΐου 2017, Επιτροπή κατά Λουξεμβούργου (C-274/15, EU:C:2017:333, σκέψη 54). Η υπογράμμιση δική μου.

62. Φρονώ ότι η απόφαση Επιτροπή κατά Λουξεμβούργου[73] δεν μπορεί να αποτελέσει σημείο αναφοράς για την υπό κρίση υπόθεση. Συναφώς, από την απόφαση αυτή ασφαλώς προκύπτει ότι, κατ' αρχήν, η απαλλαγή μπορεί να υπολογιστεί αναλογικά προκειμένου να μην απολέσει την αποτελεσματικότητά της. Εντούτοις, το συμπέρασμα αυτό φαίνεται να στηρίζεται, στην εν λόγω απόφαση, στο γράμμα του άρθρου 132, παράγραφος 1, στοιχείο στ', της οδηγίας 2006/112, το οποίο ρητώς αναφέρει το «μέρος» των δαπανών που αναλογεί στα μέλη των ΑΕΠ. Ωστόσο, επιβάλλεται η διαπίστωση ότι η μνεία αυτή δεν υφίσταται στο άρθρο 135, παράγραφος 1, στοιχείο ζ', της οδηγίας αυτής. Κατά συνέπεια, από τη σύγκριση του γράμματος των δύο αυτών διατάξεων προκύπτει ότι ο καθορισμός των «μερών» που θα μπορούσε να επιτραπεί από το άρθρο 132, παράγραφος 1, στοιχείο στ', της οδηγίας 2006/112 δεν μπορεί να μεταφερθεί στο άρθρο 135, παράγραφος 1, στοιχείο ζ', της ίδιας οδηγίας, και τούτο κατά μείζονα λόγο εφόσον από την εξέταση του σκεπτικού της απόφασης Επιτροπή κατά Λουξεμβούργου[74], ιδίως του περιλαμβανόμενου στις σκέψεις 51 και 53, προκύπτει ότι το Δικαστήριο αποδίδει, στην ανάλυσή του, ιδιαίτερη σημασία στο γράμμα του άρθρου 132, παράγραφος 1, στοιχείο στ', της οδηγίας 2006/112.

63. Εξάλλου, μολονότι είναι αληθές ότι στο σκεπτικό των αποφάσεων του Δικαστηρίου πρέπει, κατ' αρχήν, να δίδεται ίση αξία ανεξαρτήτως της φύσης της προσφυγής, δηλαδή ανεξαρτήτως του αν πρόκειται για προσφυγή λόγω παραβάσεως κράτους μέλους διεπόμενη από τα άρθρα 258 έως 260 ΣΛΕΕ ή για προδικαστική παραπομπή του άρθρου 267 ΣΛΕΕ, εντούτοις, δεν αμφισβητείται ότι είναι παρακινδυνευμένο να εφαρμόζονται αυτομάτως οι κρίσεις των αποφάσεων αυτών σε άλλες υποθέσεις, χωρίς να λαμβάνονται υπόψη οι πραγματικές και νομικές περιστάσεις τους και το πλαίσιό τους. Όπως επισημάνθηκε, αφενός, το γράμμα της διάταξης που έτυχε εφαρμογής στο πλαίσιο της απόφασης Επιτροπή κατά Λουξεμβούργου[75] διαφέρει από εκείνο της διάταξης την οποία το Δικαστήριο καλείται να ερμηνεύσει στην υπό κρίση υπόθεση. Αφετέρου, το Δικαστήριο επελήφθη ενός ζητήματος περιορισμένου εύρους, δηλαδή του ζητήματος αν το συγκεκριμένο κράτος μέλος μετέφερε ορθώς το άρθρο 132, παράγραφος 1, στοιχείο στ', της οδηγίας 2006/112 στην εσωτερική έννομη τάξη. Λαμβανομένων υπόψη των παρατηρήσεων αυτών, φρονώ ότι, με την απόφαση αυτή, το Δικαστήριο δεν αποσκοπούσε στην τροποποίηση πάγιας νομολογίας του σχετικά με την αποτελούμενη από περισσότερα στοιχεία ενιαία παροχή[76]. Η συλλογιστική που διατυπώθηκε, καθώς και η μνημονευόμενη στην εν λόγω απόφαση νομολογία, δεν μπορούν να στηρίξουν ένα αντίθετο συμπέρασμα. Κατόπιν των ανωτέρω εκτιμήσεων, είμαι της γνώμης ότι η απόφαση Επιτροπή κατά Λουξεμβούργου[77] δεν συνιστά απόφαση αρχής δυνάμενη να αποτελέσει σημείο αναφοράς για την υπό κρίση υπόθεση.

3. Επί της ειδικής περίπτωσης εταιρίας συνιστάμενης από μειοψηφικό μερίδιο ΑΚ

64. Αφότου αποδείχθηκε, αφενός, η προκείμενη ότι οι υπηρεσίες της Aladdin είναι συγκεκριμένες και ουσιώδεις για τη διαχείριση ΑΚ και άλλων κεφαλαίων, και αποτελούν χωριστό σύνολο, και ότι, αφετέρου, συνιστούν ενιαία παροχή αποτελούσα μόνο μία αδιάσπαστη οικονομική παροχή, πρέπει να εξεταστεί το ζήτημα αν η βάση επιβολής του φόρου που αντιστοιχεί στην εν λόγω παροχή πρέπει να κατακερματιστεί, διότι μέρος της παροχής αυτής προορίζεται για τη διαχείριση ΑΚ και διότι, αν προοριζόταν για τη διαχείριση ΑΚ λαμβανόμενων χωριστά, θα απαλλασσόταν από τον ΦΠΑ. Με άλλα λόγια, υπαγορεύει η ύπαρξη, εντός εταιρίας που κατέχει διάφορα κεφάλαια, μειοψηφικού μεριδίου ΑΚ, του οποίου η διαχείριση πρέπει να απαλλάσσεται, τον κατακερματισμό της βάσης επιβολής του φόρου; Είμαι της γνώμης ότι στο ερώτημα αυτό πρέπει να δοθεί αρνητική απάντηση, και τούτο για διάφορους λόγους.

73 Απόφαση της 4ης Μαΐου 2017 (C-274/15, EU:C:2017:333).

74 Απόφαση της 4ης Μαΐου 2017 (C-274/15, EU:C:2017:333).

75 Απόφαση της 4ης Μαΐου 2017 (C-274/15, EU:C:2017:333).

76 Βλ. σημεία 45 και 46 των παρουσών προτάσεων.

77 Απόφαση της 4ης Μαΐου 2017 (C-274/15, EU:C:2017:333).

65. Ευθύς εξαρχής, πρέπει να υπογραμμιστεί ότι οι απαλλαγές του άρθρου 135, παράγραφος 1, στοιχείο ζ', της οδηγίας 2006/112 επιδιώκουν ορισμένους σκοπούς, μεταξύ των οποίων ο σκοπός που συνίσταται στο «να διευκολύνει τους επενδυτές να επενδύουν σε τίτλους μέσω οργανισμών επενδύσεων, εξαιρώντας το σχετικό κόστος από τον ΦΠΑ»[78]. Ως εκ τούτου, με τη διάταξη αυτή ο νομοθέτης της Ένωσης επιδιώκει να διασφαλίσει την ουδετερότητα του κοινού συστήματος ΦΠΑ ως προς την επιλογή μεταξύ της άμεσης επένδυσης σε κινητές αξίες και της επένδυσης μέσω οργανισμών συλλογικών επενδύσεων[79]. Αν το Δικαστήριο απαντήσει στο προδικαστικό ερώτημα κατά τον τρόπο που προτείνει η BlackRock, ο σκοπός αυτός θα διακυβευθεί. Εφόσον δεν αμφισβητείται ότι οι υπηρεσίες της Aladdin συνιστούν παροχή την οποία η BlackRock χρησιμοποιεί τόσο για τη διαχείριση των ΑΚ όσο και για τη διαχείριση των άλλων κεφαλαίων, η επίμαχη απαλλαγή ζητείται για υπηρεσίες που δεν χρησιμοποιούνται *αποκλειστικά* για τη διαχείριση ΑΚ. Δεδομένου ότι η διαχείριση των άλλων κεφαλαίων δεν εμπίπτει στην απαλλαγή που προβλέπεται στο άρθρο 135, παράγραφος 1, στοιχείο ζ', της οδηγίας 2006/112, μια, έστω και μερική, απαλλαγή μιας τέτοιας παροχής, της οποίας θα τύγχαναν κατά πλειοψηφία τα άλλα κεφάλαια, δεν είναι σύμφωνη προς τον σκοπό τον οποίο επιδιώκει η εν λόγω απαλλαγή. Εξάλλου, η χορήγηση της απαλλαγής σε παροχή υπηρεσιών η οποία χρησιμοποιείται τόσο για τα άλλα κεφάλαια όσο και για τα ΑΚ θα είχε ως αποτέλεσμα να αποστεί το Δικαστήριο από τη μνημονευόμενη στα σημεία 36 και 37 των παρουσών προτάσεων νομολογία η οποία, λαμβανομένου υπόψη του εν λόγω σκοπού, επιτάσσει οι υπηρεσίες διαχείρισης τις οποίες παρέχει τρίτος διαχειριστής να αποτελούν χωριστό σύνολο, εκτιμώμενο σφαιρικά, και να συνιστούν συγκεκριμένα και ουσιώδη στοιχεία για τη διαχείριση ΑΚ.

66. Πέραν του ότι η επίμαχη απαλλαγή, υπό τις περιστάσεις της υπόθεσης της κύριας δίκης, δεν είναι σύμφωνη με τον σκοπό που επιδιώκεται με αυτήν, επιχειρήματα πρακτικής φύσης αντικρούουν την προσέγγιση της BlackRock. Συγκεκριμένα, όσον αφορά τις υπηρεσίες της Aladdin, δεν είναι δυνατόν να απομονωθεί ένα επί μέρους χαρακτηριστικό στο πλαίσιο της εν λόγω παροχής για να προσδιοριστεί ποιο μέρος των υπηρεσιών αφορά τη διαχείριση των ΑΚ και ποιο τη διαχείριση των άλλων κεφαλαίων. Συναφώς, η BlackRock προτείνει «το τίμημα που καταβάλλεται για τις υπηρεσίες διαχείρισης [να] υπολογίζεται, κατ' ουσίαν, ανάλογα με την αξία των υπό διαχείριση περιουσιακών στοιχείων». Πρέπει να εκφράσω τις επιφυλάξεις μου ως προς την πρόταση αυτή. Επισημαίνεται ότι το γράμμα του άρθρου 135, παράγραφος 1, στοιχείο ζ', της οδηγίας 2006/112 προβλέπει την απαλλαγή «πράξεων» που συνίστανται στη «διαχείριση ΑΚ» και όχι απαλλαγή σε συνάρτηση με «τα περιουσιακά στοιχεία των υπό διαχείριση ΑΚ». Περαιτέρω, όπως ορθώς προβάλλει η Κυβέρνηση του Ηνωμένου Βασιλείου, ένας τέτοιος μηχανισμός θα ήταν αντίθετος προς τη φύση του συστήματος του ΦΠΑ και θα το καθιστούσε ανεφάρμοστο[80]. Συγκεκριμένα, ο εφαρμοστέος ΦΠΑ στην ενιαία παροχή θα διαφοροποιούνταν διαρκώς ανάλογα με την αξία των ΑΚ και των άλλων κεφαλαίων στη διαχείριση των οποίων μετέχει η επίμαχη πλατφόρμα. Κατά συνέπεια, τίθεται το ζήτημα του ακριβούς χρονικού σημείου στο οποίο πρέπει να προσδιοριστεί η εν λόγω αξία. Επομένως, ο επιμερισμός του οφειλόμενου ΦΠΑ ανάλογα με την αξία των υπό διαχείριση κεφαλαίων θα μπορούσε να έχει ως συνέπεια να επεκταθεί το ευεργέτημα της απαλλαγής αυτής στα άλλα κεφάλαια, των οποίων η διαχείριση δεν μπορεί να τύχει απαλλαγής. Πάντως, το αποτέλεσμα αυτό δεν θα επέτρεπε να επιτευχθεί ο ως άνω σκοπός.

78 Βλ. απόφαση της 28ης Ιουνίου 2007, JP Morgan Fleming Claverhouse Investment Trust και The Association of Investment Trust Companies (C-363/05, EU:C:2007:391, σκέψη 45).

79 Βλ. αποφάσεις της 28ης Ιουνίου 2007, JP Morgan Fleming Claverhouse Investment Trust και The Association of Investment Trust Companies (C-363/05, EU:C:2007:391, σκέψη 45), της 7ης Μαρτίου 2013, Wheels Common Investment Fund Trustees κ.λπ. (C-424/11, EU:C:2013:144, σκέψη 19), της 13ης Μαρτίου 2014, ATP PensionService (C-464/12, EU:C:2014:139, σκέψη 43), και της 9ης Δεκεμβρίου 2015, Fiscale Eenheid X (C-595/13, EU:C:2015:801, σκέψη 34). Βλ., όσον αφορά τον σκοπό της απαλλαγής, προτάσεις της γενικής εισαγγελέα J. Kokott στην υπόθεση Abbey National (C-169/04, EU:C:2005:523, σημεία 28 και 29), κατά τις οποίες η διαχείριση των ΑΚ πρέπει να απαλλάσσεται λόγω του περιορισμένου όγκου της επένδυσης που διαθέτουν οι μικροί επενδυτές, δεδομένου ότι οι τελευταίοι έχουν περιορισμένη δυνατότητα να επενδύουν τα χρήματά τους απευθείας σε ευρύ φάσμα κινητών αξιών. Η γενική εισαγγελέας J. Kokott προσθέτει ότι, συχνά, οι εν λόγω επενδυτές δεν διαθέτουν τις απαιτούμενες γνώσεις για τη σύγκριση και την επιλογή των κινητών αξιών.

80 Εντούτοις, διαφωνώ με το επιχείρημα της Κυβέρνησης του Ηνωμένου Βασιλείου ότι ο τρίτος που παρέχει την υπηρεσία διαχείρισης των επίμαχων κεφαλαίων δεν γνωρίζει την αξία τους, πράγμα που αποδεικνύεται προβληματικό όταν ο ίδιος ο διαχειριστής καταβάλλει τον οφειλόμενο ΦΠΑ. Κατά λογική αναγκαιότητα, τεκμαίρεται ότι ο τρίτος που παρέχει αυτό το είδος υπηρεσιών γνωρίζει την αξία τους.

67. Η εκτίμηση αυτή επιρρωννύεται από τη νομολογία κατά την οποία «ο κατακερματισμός μιας [ενιαίας] σύνθετης παροχής σε υπερβολικά μεγάλο αριθμό επί μέρους παροχών που πρέπει να χαρακτηριστούν χωριστά, θα περιέπλεκε την εφαρμογή των διατάξεων περί ΦΠΑ», δεδομένου ότι το Δικαστήριο αποφάσισε «να δίνεται στην πρακτική πλευρά προτεραιότητα έναντι της ακριβείας» [81]. Πράγματι, το να θεωρείται ότι πρόκειται μόνο για μία παροχή, αλλά να κατακερματίζεται η φορολογική βάση προκειμένου να εφαρμοστούν περισσότεροι του ενός συντελεστές ΦΠΑ, δεν συμβαδίζει με τον σκοπό της νομολογίας σχετικά με τις σύνθετες παροχές, ο οποίος συνίσταται στη διατήρηση της ορθής λειτουργίας του συστήματος του ΦΠΑ [82]. Συγκεκριμένα, η νομολογία αυτή υπογραμμίζει το ζήτημα των κριτηρίων που αφορούν τον προσδιορισμό της ενιαίας παροχής ανάλογα με τον αποδέκτη, δηλαδή την έλλειψη αντικειμενικού, διαφανούς και προβλέψιμου κριτηρίου για τον εν λόγω προσδιορισμό. Υπό τις περιστάσεις της υπόθεσης της κύριας δίκης, και όπως παραδέχθηκε η BlackRock κατά την επ' ακροατηρίου συζήτηση, είναι αδύνατον, αν όχι πολύ δύσκολο, να προσδιοριστεί σε ποιο ποσοστό η BlackRock χρησιμοποιεί τις υπηρεσίες της Aladdin για τη διαχείριση ΑΚ.

68. Ομολογουμένως, η κατάσταση θα διέφερε αν οι υπηρεσίες της Aladdin παρέχονταν σε εταιρία με αποκλειστικό σκοπό τη διαχείριση ΑΚ. Στην περίπτωση αυτή, θα ετίθετο ζήτημα σχετικά με την αρχή της φορολογικής ουδετερότητας, βάσει της οποίας οι επιχειρηματίες πρέπει να μπορούν να επιλέγουν το οργανωτικό σχήμα το οποίο, από αυστηρά οικονομική άποψη, τους ταιριάζει καλύτερα, χωρίς να διατρέχουν τον κίνδυνο οι πράξεις τους να αποκλειστούν της απαλλαγής [83]. Ωστόσο, όπως έχει επισημάνει το Δικαστήριο, η αρχή αυτή δεν είναι κανόνας πρωτογενούς δικαίου δυνάμενος να καθορίσει το κύρος μιας απαλλαγής, αλλά ερμηνευτική αρχή η οποία πρέπει να εφαρμόζεται παραλλήλως με την αρχή ότι οι απαλλαγές πρέπει να ερμηνεύονται στενά [84]. Συναφώς, η αρχή αυτή δεν επιτρέπει την επέκταση του πεδίου εφαρμογής μιας απαλλαγής ελλείψει σαφούς σχετικής διάταξης [85]. Εν προκειμένω, είναι προφανές ότι, αν γίνει δεκτή η απαλλαγή βάσει της αξίας των κεφαλαίων, το πεδίο εφαρμογής της επίμαχης απαλλαγής θα επεκταθεί στα άλλα κεφάλαια, τα οποία κατά κανόνα δεν πρέπει να τυγχάνουν της απαλλαγής αυτής. Διαφορετική ερμηνεία της αρχής της ουδετερότητας θα ήταν αντίθετη προς τη λύση που έγινε δεκτή στη μνημονευόμενη στα σημεία 46 έως 50 των προτάσεών μου νομολογία, στην οποία το Δικαστήριο συνήγαγε ότι ενιαία παροχή που αποτελείται από δύο διακριτά στοιχεία, εκ των οποίων το ένα είναι κύριο και το άλλο παρεπόμενο και τα οποία, αν προσφέρονταν χωριστά, θα υπάγονταν σε διαφορετικούς συντελεστές ΦΠΑ, πρέπει να φορολογηθεί μόνο με τον συντελεστή ΦΠΑ που ισχύει για την ενιαία αυτή παροχή ο οποίος καθορίζεται βάσει του κύριου στοιχείου της [86].

69. Τέλος, φρονώ ότι για τους ανωτέρω λόγους, η μη φορολόγηση, στο σύνολό της, της ενιαίας παροχής την οποία αποτελούν οι υπηρεσίες της Aladdin θα συνιστούσε παραβίαση της απαίτησης στενής ερμηνείας των απαλλαγών του άρθρου 135, παράγραφος 1, της οδηγίας 2006/112. Η απαίτηση αυτή αντανακλά τη βούληση του νομοθέτη της Ένωσης να απαλλάξει από τον ΦΠΑ τη διαχείριση ΑΚ και να μην επεκτείνει την απαλλαγή αυτή σε άλλα είδη κεφαλαίων ή σε άλλες δραστηριότητες εκτός της διαχείρισης. Είμαι της γνώμης ότι ακριβώς υπό αυτή την έννοια πρέπει να αντιμετωπιστούν τα σχετικά με τη διαχείριση ΑΚ κριτήρια [87]. Αντίθετη προσέγγιση δεν μπορεί να γίνει δεκτή μετά την ανάγνωση των άλλων διατάξεων της οδηγίας 2006/112 τις οποίες παραθέτει η

81 Βλ. προτάσεις της γενικής εισαγγελέα J. Kokott στην υπόθεση Levob Verzekeringen και OV Bank (C-41/04, EU:C:2005:292, σημείο 66 και υποσημείωση 23).

82 Βλ. προτάσεις της γενικής εισαγγελέα J. Kokott στην υπόθεση Talacre Beach Caravan Sales (C-251/05, EU:C:2006:295, σημείο 32).

83 Βλ. σημείο 30 των παρουσών προτάσεων.

84 Πρβλ. απόφαση της 19ης Ιουλίου 2012, Deutsche Bank (C-44/11, EU:C:2012:484, σκέψη 45).

85 Πρβλ. απόφαση της 19ης Ιουλίου 2012, Deutsche Bank (C-44/11, EU:C:2012:484, σκέψη 45), και προτάσεις της γενικής εισαγγελέα E. Sharpston στην υπόθεση Deutsche Bank (C-44/11, EU:C:2012:276, σημείο 60).

86 Απόφαση της 18ης Ιανουαρίου 2018, Stadion Amsterdam (C-463/16, EU:C:2018:22, σκέψη 36).

87 Βλ. σημεία 34 έως 36 των παρουσών προτάσεων.

BlackRock [88]. Πρέπει να συναχθεί ότι η διάταξη της οποίας η ερμηνεία αποτελεί το αντικείμενο της υπό κρίση υπόθεσης, δηλαδή το άρθρο 135, παράγραφος 1, της οδηγίας 2006/112, αποσκοπεί στην απαλλαγή μόνο της διαχείρισης των ΑΚ, πράγμα που επιβεβαιώνεται από τον σκοπό της να διευκολύνει τους μικρούς επενδυτές να επενδύουν σε τίτλους μέσω οργανισμών επενδύσεων.

70. Κατόπιν των προεκτεθέντων, φρονώ ότι ο σκοπός τής κατά το άρθρο 135, παράγραφος 1, στοιχείο ζ′, της οδηγίας 2006/112 απαλλαγής δεν συνίσταται στη χορήγηση της εν λόγω απαλλαγής σε δραστηριότητες διαχείρισης οι οποίες ασκούνται μέσω πλατφόρμας λογισμικού που χρησιμοποιείται για τη διαχείριση τόσο των ΑΚ όσο και των άλλων κεφαλαίων. Κατά συνέπεια, στην υπό κρίση υπόθεση, η απαλλαγή που προβλέπεται για τη διαχείριση των ΑΚ δεν μπορεί να χορηγηθεί στις υπηρεσίες που η BFMI παρέχει στην BlackRock.

71. Εντούτοις, επισημαίνω ότι, υπό περιστάσεις άλλες από αυτές που εκτέθηκαν ενώπιον του Δικαστηρίου στην υπό κρίση υπόθεση, θα μπορούσε ενδεχομένως η απαλλαγή να χορηγηθεί στις υπηρεσίες που τρίτος παρέχει σε διαχειριστή κεφαλαίων, υπό την προϋπόθεση ότι ο πάροχος των υπηρεσιών θα παράσχει λεπτομερή στοιχεία τα οποία θα καθιστούν στη φορολογική αρχή δυνατό να προσδιορίσει με ακρίβεια και αντικειμενικότητα τις υπηρεσίες που παρασχέθηκαν ειδικά για τα ΑΚ. Πράγματι, στην περίπτωση αυτή, οι υπηρεσίες που παρασχέθηκαν αποκλειστικά για τα ΑΚ θα μπορούσαν να τύχουν απαλλαγής δυνάμει του άρθρου 135, παράγραφος 1, της οδηγίας 2006/112, υπό την προϋπόθεση ότι ο πάροχος των υπηρεσιών διαχείρισης κεφαλαίων (ή ο αποδέκτης των υπηρεσιών αυτών στην περίπτωση αντιστροφής της επιβάρυνσης) θα προσκομίσει στη φορολογική αρχή τα στοιχεία αυτά, πράγμα που θα έχει ως αποτέλεσμα, σε επίπεδο φορολογίας, την αντιμετώπιση όμοιων καταστάσεων με αντικειμενικό τρόπο. Ελλείψει τέτοιων στοιχείων στην υπό κρίση υπόθεση, δεν συντρέχει η περίπτωση αυτή και η κατά το άρθρο 135, παράγραφος 1, στοιχείο ζ′, της οδηγίας 2006/112 απαλλαγή δεν μπορεί να χορηγηθεί.

V. Πρόταση

72. Υπό το πρίσμα όλων των ανωτέρω εκτιμήσεων, προτείνω στο Δικαστήριο να απαντήσει στο προδικαστικό ερώτημα του Upper Tribunal (Tax and Chancery Chamber) [εφετείου διοικητικών διαφορών (τμήμα φορολογίας και κτηματολογίου), Ηνωμένο Βασίλειο] ως εξής:

Το άρθρο 135, παράγραφος 1, στοιχείο ζ′, της οδηγίας 2006/112/ΕΚ του Συμβουλίου, της 28ης Νοεμβρίου 2006, σχετικά με το κοινό σύστημα φόρου προστιθέμενης αξίας, πρέπει να ερμηνευθεί υπό την έννοια ότι ενιαία παροχή υπηρεσιών διαχείρισης, όπως η επίμαχη στην κύρια δίκη, η οποία μέσω πλατφόρμας λογισμικού ανήκουσας σε τρίτο πάροχο προσφέρεται σε εταιρία διαχείρισης κεφαλαίων στα οποία περιλαμβάνονται τόσο αμοιβαία κεφάλαια όσο και άλλα κεφάλαια, δεν εμπίπτει στην απαλλαγή που προβλέπεται στη διάταξη αυτή.

88 Στις γραπτές παρατηρήσεις της, η BlackRock αναφέρει το άρθρο 136 και το άρθρο 168, στοιχείο α′, της οδηγίας 2006/112.